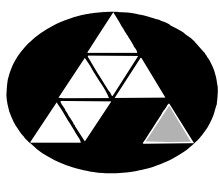

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Hoitotyön koulutusohjelma

Jesse Kanninen
Mika Sormunen

NUORTEN MIESTEN SYRJÄYTYMINEN –
PERUSKOULUN YHDEKSÄSLUOKKALAISTEN POIKIEN AJATUKSIA
SYRJÄYTYMISESTÄ

Opinnäytetyö
Joulukuu 2012

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2012
Hoitotyön koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
p. (013) 260 6600

Tekijät

Jesse Kanninen, Mika Sormunen

Nimeke

Nuorten miesten syrjäytyminen –
Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten poikien ajatuksia syrjäytymisestä

Tiivistelmä

Syrjäytyminen on ajankohtainen asia. Syrjäytyminen rajaa syrjäytyneen elämää ja aiheuttaa huolta lähipiirissä. Tämän lisäksi syrjäytyminen on hyvin kallista yhteiskunnalle. Syrjäytymisen ehkäisy ei vaadi välttämättä suuria rahasummia. Syrjäytyneistä suurin osa on miehiä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä asioita nuoret miehet pitivät keskeisinä asioina syrjäytymisen kehittämisessä sekä syrjäytymisen ehkäisemisessä. Lisäksi nuoria pyydettiin arvioimaan erilaisten tukikeinojen toimivuutta ja tunnettuutta. Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena. Tutkimukseen osallistui yhdeksäsluokkalaisia poikia kolmesta Joensuun alueen peruskoulusta. Aineiston saamiseksi käytettiin informoitua sekä henkilökohtaisesti tarkistettua kyselyä.

Tutkimustuloksista ilmeni, että nuorille tärkein syrjäytymistä ehkäisevä tekijä ovat kaverit. Tämän lisäksi perheen hyvinvointia ja koulussa tukemista pidettiin olennaisena tekijänä. Nuorten vastauksissa myös terveysongelmat nousivat keskeiseen rooliin. Erityisen huomionarvoista on se, että mielenterveysongelmat koettiin huomattavasti merkittävämmäksi tekijäksi kuin fyysiset terveysongelmat.

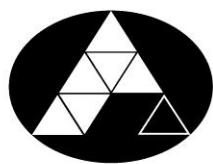
Tukikeinojen toimivuuden arvioinnista voidaan tulkita, että nuoret kaipaavat tuekseen ensisijaisesti oikean ihmisen läsnäoloa. Esimerkiksi kouluterveydenhoitaja ja nuorisohjaaja koettiin hyviksi tukikeinoiksi. Erilaisia verkkopalveluita ja auttavaa puhelinta nuoret eivät pitäneet yhtä luotettavina. Tuloksista nousi esiin myös eri palvelujen huono tunnettuus syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Tutkimustuloksia voivat hyödyntää esimerkiksi erilaisten syrjäytymisen ehkäisemiseen ja tietoutta lisäävien hankkeiden tai järjestöjen kanssa toimivat tahot.

Kieli
suomi

Sivuja 45
Liitteet 3
Liitesivumäärä 6

Asiasanat

syrjäytyminen, nuoret miehet, syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät, syrjäytymisen ehkäiseminen

NORTH KARELIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS
December 2012
Degree programme in Nursing

Tikkarinne 9
FIN 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358-13-260 6600

Authors

Jesse Kanniainen, Mika Sormunen

Title

Exclusion of Young Men -
Thoughts About Exclusion Among Ninth-Graders

Abstract

Exclusion is a current issue. Exclusion limits the lives of the excluded people and raises concern among fellow people. Exclusion is very expensive for the society. Prevention of exclusion does not necessarily require large sums of money. Majority of the excluded people are men.

The purpose of this study was to find out what, in the opinion of young people, is central in the process of becoming excluded and in the prevention of exclusion. They were also asked to evaluate the various means of support. The thesis was carried out as a quantitative study. Ninth-graders attending three different schools in the area of Joensuu participated in the study. Informed and personally revised survey was used to obtain material.

The results showed that the most important thing for young people in preventing exclusion is friends. The well-being of the family and support provided by the school were considered to be essential elements. Health problems also rose to a key role in the development of exclusion. Particularly noteworthy is the fact that mental health problems were seen as a much more important factor than physical health problems.

The young people primarily need the presence of a real human being. For example, the school nurse and youth worker were seen as good providers of support. Various online services and the helpline were not regarded as reliable. The results also showed that many of the supportive means are not well-known. The results may be useful for those working with the prevention of exclusion.

Language
Finnish

Pages 45
Appendices 3
Pages of Appendices 6

Keywords

exclusion, young men, factors contributing to exclusion, prevention of exclusion

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1 Johdanto.....	5
2 Nuorten syrjäytyminen suomalaisessa yhteiskunnassa	6
2.1 Syrjäytymisen käsite	6
2.2 Syrjäytymisen eri ulottuvuudet	7
2.2.1 Koulutuksellinen syrjäytyminen	8
2.2.2 Sosiaalinen syrjäytyminen	9
2.3 Nuorten miesten syrjäytymisen ominaispiirteitä	10
2.4 Syrjäytyminen ja terveys	11
2.5 Syrjäytymisen vaikutus yhteiskunnalle	12
3 Syrjäytymisen ehkäiseminen ja tukikeinot.....	13
3.1 Syrjäytymisvaaran tunnistaminen	13
3.2 Koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäiseminen	15
3.3 Tukikeinot syrjäytymisen ehkäisemiseen	17
4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimusongelmat.....	18
5 Opinnäytetyön toteutus	19
5.1 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	19
5.2 Kyselylomakkeen suunnittelu	21
5.3 Kyselyn toteutus	22
6 Tutkimustulokset	23
6.1 Vastaajien taustatiedot	23
6.2 Syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät	25
6.3 Syrjäytymistä ehkäisevät tekijät	28
6.4 Tukikeinojen toimivuus	29
6.5 Avoimet kysymykset.....	31
7 Pohdinta	33
7.1 Tutkimustulosten tarkastelu ja johtopäätökset	34
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	38
7.3 Opinnäytetyöprosessin tarkastelu ja arviointi	40
7.4 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset.....	41
Lähteet	43

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake

Liite 2 Tutkimuslupa

Liite 3 Kyselyn saatekirje

1 Johdanto

”Syrjäytyminen on teoreettinen käsite, jonka mittaaminen edellyttää käsitteellistämistä ja mallintamista, joista ei vallitse yksimielisyyttä” (Myllyniemi 2009, 124).

Syrjäytyminen on jäämistä yhteisön tai yhteiskunnan ulkopuolelle. Syrjäytymisen on yhdistelmä taloudellisten resurssien puutetta, yhteiskunnasta eristymistä sekä sosiaali- ja kansallisoikeuksien rajallisuutta. Työhön, opetukseen ja elintasoon sekä terveyteen liittyvät ongelmat voivat edistää syrjäytymistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Kun keskustellaan syrjäytymisestä, esiin nousevat syrjäytyneet sekä heidän oletetut luonteenpiirteensä. Syrjäytyneen ihmisen luonteenpiirteiksi mielletään passiivisuus, poikkeavuus ja avuttomuus. Oletuksista huolimatta syrjäytymisen käsite ei ole kovin yksinkertainen. (Helne 2002.)

Opinnäytetyömme aiheena on nuorten miesten syrjäytyminen. Opinnäytetyö toteutettiin kyselytutkimuksena kolmessa Joensuun alueen yläkoulussa keväällä 2012. Koulut valikoituivat mukaan oppilasmäärien mukaan.

Kohdejoukoksi on määritelty nuoret miehet, mikä tutkimuksessamme on määritelty tarkemmin yläasteikäisiksi. Kohdejoukon määrittely pohjautuu siihen, että peruskouluikäiset on helpompi saada mukaan erilaisiin kuntoutuskokeiluihin kuin peruskoulun suorittaneet. Nuoren ongelmiin puuttumisen tulisi tapahtua mielellään jo peruskoulun seitsemännellä tai kahdeksannella luokalla, ellei se jo aiemmin ole mahdollista. (Suikkanen, Martti & Linnakangas 2004, 187.) Teimme rajauksen sukupuolen perusteella, koska erityisesti miesten syrjäytymiseen liittyvät vahvasti erilaiset mielenterveysongelmat (Ek, Saari, Viinamäki, Sovio & Järvelin 2004).

Mielestämme syrjäytymisen tarkastelu monialaisesti on sekä mielenkiintoista että myös hyödyllistä syrjäytymiseen liittyvien taloudellisten ja terveydellisten vaikutusten vuoksi. Ennaltaehkäisevän työn merkitystä korostetaan monissa eri

lähteissä vaikuttavimpana tapana puuttua ongelmaan. Tästä huolimatta käytännön tasolla keinot ja budjetoidut rahamäärät ovat vähäiset. Ristiriita tutkimustulosten ja konkreettisten toimien välillä on huomattava. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007, 116 - 117.)

Opinnäytetyössämme emme tarkastele syvällisesti syrjäytymisen käsitettä. Opinnäytetyömme kyselytutkimuksen vastauksia analysoimalla pyrimme saamaan selville tavallisten nuorten miesten käsityksiä siitä, mitkä tekijät edesauttavat tai ennaltaehkäisevät syrjäytymisen prosessin syntymistä ja kehittymistä.

2 Nuorten syrjäytyminen suomalaisessa yhteiskunnassa

Vuonna 2010 Tilastokeskuksen tekemän raportin mukaan syrjäytyneitä nuoria oli 51 341 eli noin 5 prosenttia kaikista 15 - 29-vuotiaista nuorista. Tämä luku käsittää opiskelun ja työelämän ulkopuoliset nuoret, joilla ei peruskoulun lisäksi ole muuta koulutusta. (Myrskylä 2012, 2.) Työ- ja elinkeinoministeriön vuoden 2012 raportissa työn ja koulutuksen ulkopuolisia alle 30-vuotiaita oli noin 40 000. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012).

Arviot vaihtelevat kuitenkin paljon, eikä yksimielistä käsitystä asiasta ole. Nurmen (2011) mukaan tutkimustieto syrjäytymisestä onkin vajavaista ja hajanaista johtuen syrjäytyneiden nuorten tutkimuksen haastavuudesta. Nurmi korostaa raportissaan sitä, ettei syrjäytynyt ole ainoastaan pudottautunut koulutuksesta, vaan myös syrjäytymistä koskevista tutkimuksista.

2.1 Syrjäytymisen käsite

Syrjäytyminen voi olla sivuun joutumista sosiaalisista suhteista, vallan käytöstä ja vaikuttamisesta, mahdollisuudesta osallistua työhön, koulutukseen ja yhteisölliseen toimintaan. Syrjäytyminen tulkitaan sanana ja käsitteenä lähes poikkeuksetta kielteiseksi. (Granfelt 1998, 80 - 83.)

Syrjäytyminen käsitetään usein yhteiskunnasta eristymisenä. Eristyminen voi tapahtua henkilön omien valintojen seurauksena tai eristämisen voi tehdä jokin muu taho. Tällaista eristymistä sekä eristämistä kutsutaan yhteiskunnalliseksi marginalisoitumiseksi. Marginalisoituminen voi tarkoittaa konkreettisten, fyysisten muurien kuten vankilan tai mielisairaalan muurien taakse eristämistä. Alkoholi ja huumeet mielletään myös tällaisiksi muureiksi, vaikka niiden koostumus onkin kemiallinen. (Rintanen 2000, 21.)

Lämsän (1999, 55) mukaan syrjäytymisvaarassa oleminen ei merkitse automaattista syrjäytymistä. Syrjäytymisen ongelmasta voidaan puhua vain silloin, kun nuoren elämäntilanne täyttää tietyt ehdot. Lämsän mainitsemia ehtoja ovat esimerkiksi ajautuminen ulos yhteiskunnan keskeisiltä toiminta-alueilta ja yksilön ja yhteiskunnan normijärjestelmän välinen kriisi. Negatiivisen muutoksen aiheuttama tila, ongelmien kasautuminen ja elämäntilanteen kadottaminen edistävät myös tämän näkemyksen mukaan syrjäytymistä. Yksilö ei kuitenkaan välttämättä ole syrjäytynyt, vaikka olisikin esimerkiksi pienituloinen. Yksilö voi myös valita vaihtoehtoisen tavan elää vallitsevaan kulttuuriin nähden, eikä tällöinkaan ole välttämättä kyse syrjäytymisestä.

2.2 Syrjäytymisen eri ulottuvuudet

Monissa syrjäytymistä koskevissa tutkimuksissa (esimerkiksi Hallikainen 2011 ja Rintanen 2000) toistui Jyrkämän (1986) esittämä malli viidestä syrjäytymisen eri ulottuvuudesta: koulutuksellinen syrjäytyminen, työmarkkinallinen syrjäytyminen, sosiaalinen syrjäytyminen, vallankäytännöllinen syrjäytyminen ja normatiivinen syrjäytyminen (Jyrkämä 1986, Rintanen 2000, 23 mukaan).

Rajasimme tutkimuksemme Jyrkämän (1986) esittämän mallin pohjalta. Omasa opinnäytetyössämme käsiteltiin ainoastaan koulutuksellisen sekä sosiaalisen syrjäytymisen, sillä tutkimuksen kohderyhmänä olivat nuoret.

Nuorisotutkimusseuran (2009) mukaan nuorten omat kokemukset ja arkitiedot koskien yksinäisyyttä, syrjään jäämistä, syrjintää, merkityksettömyyttä, ulkopuo-

lisuutta tai vallattomuutta täytyy ottaa huomioon syrjäytymisen luokitteluja arvioitaessa.

Takalan (1992) mukaan syrjäytymisen eri muodot ovat sidoksissa toisiinsa, ja niin koulutuksellinen kuin työmarkkinallinen syrjäytyminenkin nitoutuu muihin syrjäytymisen muotoihin. Takalan teoria syrjäytymisprosessista alkaa vaikeuksista koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä. Tästä seuraa koulun keskeyttäminen tai alisuorittaminen, ja tämän jälkeen ajaudutaan työmarkkina-asemaan. Työmarkkinavaiheen jälkeen tapahtuu täydellinen syrjäytyminen (työn vieroksuminen, kriminalisoituminen, sosiaaliavustuksilla toimeentulo, alkoholisoituminen, eristäytyminen) ja lopulta joko laitostuminen tai eristäminen muusta yhteiskunnasta.

2.2.1 Koulutuksellinen syrjäytyminen

Jahnukainen (2005, 42) esittää näkemyksensä siitä, kuinka tietynlaiset elinikäisen oppimisen periaatteet ja koko ikäluokan koulutus voimistavat koulutuksellisen alaluokan syntyä. Erityisesti oppimisvaikeuksista ja sosiaalisesti puutteellisista taidoista kärsivät ihmiset jäävät muodollisten kelpoisuusvaatimusten muuttumisen vuoksi heikkoon asemaan työmarkkinoilla. Jahnukaisen mukaan epätyypillisemmän koulutuksen avulla ei kouluttautumattomuus itsessään olisi niin leimaava asia.

Lasten perusasenne koulunkäyntiä ja koulumaailmaa kohtaan muotoutuu erilaisten muutosvaiheiden kautta, ja sen kehittymiseen vaikuttaa muun muassa lapsen kokemus itsestään oppijana ja asemastaan kouluyhteisössä. Kriittisiä muutosvaiheita ovat erityisesti koulun, opettajan ja luokan vaihtuminen sekä uusien oppiaineiden aloitus. Nämä kokemukset vaikuttavat osaltaan myös koulutusuran myöhempiin vaiheisiin sekä sopeutumiseen koulumaailmassa. (Lämsä 2009.) Nuoren vaikeudet koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä johtavat alisuorittamiseen koulussa tai jopa koulun keskeytykseen, jolloin nuori taas ajautuu heikkoon asemaan työmarkkinoilla (Takala 1992).

Lämsän (2009) mukaan ikävaiheet, jotka sisältävät useita erilaisia elämänmuutoksia, ovat herkinä aikaa syrjäytymiselle. Tällaisia elämänmuutoksia voivat olla esimerkiksi siirtyminen peruskoulusta toiselle asteelle. Tähän ikävaiheeseen katsotaan nuorella kuuluvan maailmasuhteen ja minäkuvan muutoksia sekä yksilöllisiä muutoksia kaveri- ja perhesuhteissa, jotka muodostavat haasteita nuoruusiän kehitykselle. Mikäli nuori kokee käsiteltävien elämänmuutosten olevan ylitsepääsemättömiä, se näyttäytyy myös kohonneena riskinä sairastua psyykkisesti.

Siirtyminen toisen asteen koulutukseen ja kiinnostavan koulutuspolun löytäminen on vaikeaa erityisesti niille nuorille joiden sairaus, vamma tai oppimisvaikeudet rajoittavat toisen asteen koulutusvaihtoehtoja. Nuorella tulisi olla mahdollisuus lähiyhteisön tukeen sekä totuudenmukaiset käsitykset jatkokoulutuksen sisällöstä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. (Lämsä 2009.)

2.2.2 Sosiaalinen syrjäytyminen

”Sosiaalisella syrjäytymisellä viitataan sekä moniulotteiseen prosessiin että tämän prosessin lopputulokseen, missä yksilöt, ryhmät ja kokonaiset alueet joutuvat ulossuljetuiksi yhteiskunnan keskeisistä integraatiota ja hyvinvointia tuottavista institutuutioista, kuten työmarkkinoista tai vakaista perhesuhteista. Erityisesti työttömyys ja muut ongelmat työmarkkinoihin kiinnittymisessä nähdään suurimpana syynä sosiaaliselle syrjäytymiselle yhteiskunnasta.” (Moisio 2000, 216.)

Helne, Hänninen & Karjalainen (2004, 17) pohtivat tekstissään sitä, miksi usein puhutaan syrjäytyneistä syrjäytymisen sijaan. Tällaisessa ajatusmallissa huomio kiinnittyy yksilöön ja yksilön itsensä aiheuttamiin ongelmiin. Tulisi tutkia sellaisen ajattelun ja sosiaalipolitiikan mahdollisuutta, jossa aktiivisuuden puutetta ja vastuuttomuutta osoitettaisiin myös päättäjien ja yhteiskunnan suuntaan.

Raunio (2006, 18) pitää pitkäaikaista sivuun joutumista yhteiskunnallisesta osallisuudesta ongelmien perussyynä. Syrjäytymisen varhaisen prevention tulisi keskittyä juuri niihin yhteiskunnallisiin tekijöihin, jotka aiheuttavat yksilölle ja perheelle ongelmia. Vaikeudet elämänhallinnassa, toimeentulossa sekä sivuun

joutuminen hyvinvointia tuottavien instituutioiden palveluiden piiristä ovat merkittäviä syrjäytymistä aiheuttavia tekijöitä.

Yksilön yhteiskunnallisia siteitä ja niiden heikkoutta arvioidaan Suomen ja yleisimmin EU:n virallisen yhteiskuntapoliittisen näkemyksen mukaan työnteon kautta. Työnteon liiallinen korostaminen ja työpoliittinen yhteiskunnallinen huomiointi johtaa tilanteeseen, jolloin lähiyhteisön ja sosiaalisen verkostoitutumisen merkitys jää työmarkkinoilla onnistumisen varjoon. Sosiaaliset verkostot ja lähiyhteisöön kuuluvat ihmiset ovat tärkeitä yksilön selviytymisen ja hyvinvoinnin kannalta. (Raunio 2006, 94.)

Raunion (2006, 96) mukaan perhe muodostaa merkittävimmän ympäristön lapsen kasvulle ja kehitykselle. Tämä kehitys vaarantuu perheen kohdatessa syrjäytymistä normaalista elämänhallinnasta, elinoloista ja riittävästä toimeentulosta. Työttömyyden keston pitkittyessä riskit psykososiaalisiin ongelmiin lisääntyvät niin lapsilla kuin vanhemmillakin.

Nuorista puhuttaessa sosiaalinen syrjäytyneisyys ymmärretään yksinäisyytenä ja läheisten ystävien puutteena, mikä on yksi syy nuorten pahoinvoinnille. Kahdeksannen ja yhdeksannen luokan pojista 14 prosenttia ilmoittaa, ettei omista yhtään läheistä ystävää. Tyttöillä vastaava luku on kuusi prosenttia. Tällöin nuorilla ei ole ketään, kelle puhua tärkeistä asioista, ja yksinäisyys voi näyttäytyä levottomuutena, tottelemattomuutena ja vakavimmassa muodossa johtaa väkivaltaiseen käytökseen, päihteiden väärinkäyttöön sekä itsetuhoisuuteen. (Suomen Nuorisoyhteisötyö - Allianssi Ry 2010.)

2.3 Nuorten miesten syrjäytymisen ominaispiirteitä

Miehillä riskitekijöiden ja sosiaalisen selviytymisen ongelmien kasautuminen on yleisempää kuin naisilla. Miehet ja naiset reagoivat elämänvaikeuksiin hieman eri tavoin, mikä jakaa tyttöjen ja poikien kehitystä hieman eri suuntiin. Miehillä käyttäytymisen haavoittuvuus korostuu, jolloin ulospäin suuntautuvat käytöson-

gelmat, kuten alkoholiongelmat ja aggressiivisuus, käynnistävät helposti ongelmaketjuja eri elämänalueilla. (Rönkä 1999, 11.)

Ongelmien kasaantumista ja pysyvyyttä vahvistavia tekijöitä näyttäisi olevan enemmän poikien ja miesten elämässä kuin naisten. Tämä voi olla seurausta siitä, että ongelmakäyttäytyminen voi poikien ja miesten keskuudessa olla jopa suosiota lisäävää. Miehillä on myös naisia harvemmin lähipiirissä sellaisia ihmisiä, joille voi uskoutua. (Rönkä 1999, 11.)

Poikia pidetään yleensä tyttöjä taipuvaisempina rikoksiin, väkivaltaan ja aiheettomiin koulupoissaoloihin. Poikien myös oletetaan tulevan helpommin erotetuksi koulusta ja esimerkiksi tekävän itsemurhan. Pojat ovat myös taipuvaisempia epäsosiaaliseen käyttäytymiseen ja huumeiden käyttöön. He eivät hae aktiivisesti apua tai puhu ongelmistaan muiden kanssa. Sukupuolieroista voidaan helposti luoda erilaisia stereotyyppisiä käsityksiä ja muokata käyttäytymistä sen mukaan. Tällaisissa tapauksissa helposti unohdetaan, että juuri tietynlainen käyttäytyminen voi pohjustaa nuoren syrjäytymistä. (Pierson 2010, 96.)

2.4 Syrjäytyminen ja terveys

Epäterveelliset tottumukset ravitsemuksen, liikunnan ja päihteiden osalta sekä erilaiset terveysongelmat kasaantuvat lapsuudesta ja nuoruudesta lähtien alempiin koulutus- ja sosiaaliryhmiin. Lapsuuden ja nuoruuden aikana eri sosio-ekonomiset erot alkavat näyttäytyä erityisesti terveydessä ja opintomenestyksen välisessä yhteydessä. Riski epäedulliseen lapsen kehitykseen lisääntyy myös yksinhuoltajaperheessä, erityisesti kun perheellä on taloudellisia ongelmia. (Lääkäriseura Duodecim 2010.)

Lääkäriseura Duodecemin (2010) konsensuslausuman mukaan joka viides (20 %) suomalaisista nuorista kärsii mielenterveydenhäiriöistä, jotka näyttäytyvät yleensä ahdistuneisuutena, mielialaan liittyvinä häiriöinä, käytöshäiriöinä tai eri päihteiden käytön aiheuttamina ongelmina.

Mannilan ja Peltoniemi (1997) käsittelivät Kuntoutussäätiölle tekemässään tutkimuksessa terveydentilan ja syrjäytymisen liitännäisyyttä. Terveydentilaa arvioitiin erilaisin määrein. Näitä olivat koettu terveydentila, pitkäaikaissairastavuus ja siitä aiheutuvat haitat, psyykkinen- ja somaattinen oireilu sekä selviytyminen päivittäisistä toiminnoista. Tutkimustulosten mukaan syrjäytyneet olivat kaikilla osa-alueilla heikkokuntoisempia kuin muut.

2.5 Syrjäytymisen vaikutus yhteiskunnalle

Väestön ikääntyessä hyvinvointiyhteiskunnan rahoitustarpeet kasvavat terveydenhuoltokustannusten lisääntyessä. Uhkaava työvoimapula vaatii työikäisten ja työhön kykenevien laajamittaista osallistumista työhön. Työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautunut nuori voidaan vielä ohjata työllistämistoimenpiteiden pariin, mutta täysin syrjäytyneen nuoren saaminen työmarkkinoille on jo paljon vaikeampi tehtävä. (Myrskylä 2012, 9.)

Syrjäytymisen ehkäisytoimenpiteistä saadut hyödyt ovat sitä vaikuttavampia mitä varhaisemmassa vaiheessa riskitekijät tunnistetaan ja niitä pystytään vähentämään. Tämä näyttäytyy eri palvelusektorien menojen välittömänä kasvuna, kun taas ehkäisytoimenpiteiden hyödyt näyttäytyvät vasta pitemmällä aikavälillä. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007.)

Merkitys syrjäytymisen ehkäisylle perustellaan usein sillä, että nuorten työuran odotetaan olevan noin 40 vuotta pitkä. Syrjäytyminen näkyy taloudellisesti tuotantontekijöiden menetyksenä ja kustannusrasitteiden lisääntymisellä. Mikäli syrjäytyminen kestää koko työiän, jonka odotetaan olevan 40 vuotta, on menetys kansantulotasolla noin 700 000 euroa. Lisäksi julkiselle taloudelle kertyy menetyksiä noin 430 000 euroa veronmenetyksinä, toimeentuloturvamenojen kasvuna sekä sosiaali- ja terveystalouden käytön lisääntymisestä. (Heikkilä & Karjalainen 2000. Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007, 116.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia syrjäytymisongelmat nostavat eniten kalliiden laitoshoidon palveluiden muodossa. Erityisesti lastensuojelu-, mielen-

terveys- ja päihdekuntoutusyksiköt ovat syrjäytymisen hoidon ääripäässä olevia palveluiden tarjoajia. Syrjäytymistä ehkäisevien toimien kustannuksia kerryttävät varhainen tuki sekä erilaiset avohuollon tukipalvelut. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007, 118 - 119.)

3 Syrjäytymisen ehkäiseminen ja tukikeinot

Suomalainen yhteiskunta pyrkii estämään syrjäytymistä jo nuorista lähtien, sillä syrjäytymisen periytymisen riski on olemassa. Ennalta ehkäisevän perhetyön lisäksi suomalainen yhteiskunta pyrkii parantamaan erilaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden toimivuutta syrjäytymisen vaiheeseen ajautuneille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

Syrjäytyminen ja sen ehkäisy on esillä niin valtakunnallisesti kuin myös Euroopan unionin tasolla. Vuosi 2010 oli EU:ssa köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen teemavuosi (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010). Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriöllä on vireillä hallinnollinen toimenpideohjelma, jonka tarkoituksena on vähentää syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia. Tämän toimenpideohjelman päätavoitteena on vakiinnuttaa pysyvä toimintamalli yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, jolloin jokaisessa päätöksenteossa huomioidaan sen vaikutukset ihmisten terveyteen, hyvinvointiin ja syrjäytymiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

3.1 Syrjäytymisvaaran tunnistaminen

Syrjäytymisvaara on tärkeää tunnistaa ajoissa. Mitä kauemmin nuori on syrjäytynyt, sitä pienemmäksi esimerkiksi koulutuksen suorittamisen todennäköisyys muodostuu. Koulutuksen suorittaminen on tärkeää työmarkkinoille siirtymisen kannalta. (Myrskylä 2012, 2.)

Nuorten yksilöllinen identiteetti sekä tilanteiden muokkaama identiteetti muodostavat eroja syrjäytyneisyyden laatuun ja asteeseen. Näitä erilaisia identiteettimäärittelyksiä Lämsä (1999, 50 - 52) tarkastelee tekstissään. Syrjäytyjän identiteetin vastakohtana voidaan pitää selviytyjän identiteettiä. Selviytyjän identiteettiin liittyy vahvasti usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin ja siihen, että omalla toiminnalla ja valinnoilla on merkitystä. Selviytyjälle on myös tyypillistä, että käytettävissä olevat resurssit kyetään muuttamaan hyvinvoinniksi.

Jos nuorella on rajoittuneet mahdollisuudet vaikuttaa omaan tilanteeseen, puhutaan marginaalisuudesta. Ongelmallinen suhde muuhun yhteisöön, kuten kouluun tai sosiaalitoimistoon, on yleensä syynä marginaalisuuteen. Nuori leimataan helposti ongelmatapaukseksi, ja nuoren kykyyn hoitaa asioita ei uskota. Nuoren kanssa työskentelevät tahot voivat ulottaa leimaamisen jopa nuoren perheeseen saakka, vakuuttuneina siitä, etteivät nuori tai hänen perheensä kykene hoitamaan asioitaan yleisesti hyväksyttävällä tavalla. Kun nuori nähdään ongelmatapauksena, tilannetta yritetään monesti korjata rajoittamalla nuoren itsemääräämisoikeutta. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi toimeentuloasiakkaan raha-asoiden tehostettua seurantaa. (Lämsä 1999, 53.)

Ajan myötä nuori voi myös leimata itsensä. Nuoren ajattelussa korostuvat huono itsetunto ja epäonnistumisen jatkuva ennakointi. Toiminnalla ei uskota olevan merkitystä haasteellisten tilanteiden lopputulokseen. Ajatusmalli voi aiheuttaa sen, ettei nuori valmistaudu esimerkiksi työpaikkahaastatteluun tai kokeeseen. Epäonnistuessaan nuori syyttää itseään, ja onnistuessaan nuori löytää onnistumisen syyn muualta kuin itsestään. Nuoren huonoa itsetuntoa tällainen ajatusketju huonontaa entisestään. (Lämsä 1999, 53.)

Nuoren tai perheen elämässä tapahtuvat muutokset vaativat elämänhallintaan liittyvää tukea, jotka eivät aina ole riittävät ilman lisättyä tukea. Esimerkiksi avioero tai lapsen syntymä voivat olla tällaisia lisäresursseja vaativia tapahtumia. Identiteetiltään ”karsiutuja” hakee yleensä itse voimavarojaan täydentävää tukea, jotta elämänhallintaresurssit ovat tilanteen vaatimalla tasolla. Tällaista omien voimavarojen täydentämistä kutsutaan kompensatioksi. (Lämsä 1999, 52.)

Mikäli nuori ajautuu syrjäytymisen vaiheeseen, hän on täydellisesti riippuvainen yhteiskunnan tuesta ja erilaisista erityispalveluista, kuten erityisopetuksesta. Syrjäytyvä nuori tarvitsee usein pysyvää kompensatiota, kuten huostaanottoa tai erityisluokkaa. Erityispalveluilla pyritään varmistamaan se, ettei nuori joutuisi kokonaan koulutuksen ulkopuolelle. (Lämsä 1999, 54.)

Syrjäytymisvaara voidaan tunnistaa huolestuneisuuden heräämisestä nuoren tilanteen vuoksi. Esimerkiksi vanhemmat, opettajat tai sosiaalityöntekijä voivat olla huolestuneita nuoren kasvuolosuhteista tai nuoren omasta toiminnasta. Palvelujärjestelmän tavoite on neuvoa ja ohjata nuorta niin, että nuori toimisi yhteisössä hyväksyttävällä tavalla. Palvelujärjestelmään kuuluvat esimerkiksi neuvolat, oppilashuolto ja kouluterveydenhuolto. Vanhempien ohjauksessa tuodaan usein esiin rajojen asettaminen ja koulunkäynnin valvomisen merkitys. Syrjäytymisvaaran vaiheen kaikki toiminta tähtää siihen, ettei nuori syrjäytyisi. (Lämsä 1999, 52.)

3.2 Koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäiseminen

Koulu on erityisen merkittävässä asemassa syrjäytymistä ehkäisevien toimintojen tarjoamisessa. Niiden avulla pystytään vaikuttamaan epäsuotuisalla syrjäytymiskehityksen alkukaarella olevan nuoren mahdollisuuksiin tulevaisuudessa. Keskeisenä tehtävänä on varmistaa jokaiselle oppilaalle soveliaasta opetusta suhteessa oppilaan omaan tasoon. Lisäksi koulun tulisi varmistaa että nuorilla on tärkeimmät perustiedot ja -taidot hallussa. (Jahnukainen 2005, 42.)

Jahnukainen (2005, 42) nostaa esiin optimaalisten kasvuolojen järjestämisen sekä huolehtimisen hyvästä varhaiskasvatuksesta ja peruskoulutuksesta jokaisen lapsen osalta. Lasten ja nuorten oppimisen, käyttäytymisen ja kehittymisen vaikeuksiin tulisi kiinnittää erityistä huomiota, jotta lapsen tai nuoren myöhemmät kehitysvaiheet eivät olisi vaarassa.

Jahnukainen (2005, 46) jaottelee syrjäytymisen ehkäisyn mahdollisuudet ja keinot koulutusvaiheittain, jotka ovat varhaiskasvatus, peruskoulu ja toinen aste.

Näiden koulutusvaiheiden eri toimintamallit on jaettu edelleen primaari-, sekundaari- sekä kolmannen tason mahdollisuuksiin ja keinoihin ehkäistä syrjäytymistä.

Varhaiskasvatuksellisessa vaiheessa primaaritason keinoja ehkäistä syrjäytymistä ovat hyvä perushoito ja esiopetus, vanhemmuuden tukeminen, kaikille lapsille tehtävät yksilöidyt kasvatussuunnitelmat. Sekundaaritason keinoja ovat monimuotoisesti toteutetut erityislastentarhanopettajan palvelut, varhaiskuntoutusohjelmat, siirtymäsuunnittelu sekä yhteistyö esi- ja alkuopetuksen kanssa. Kolmannen vaiheen tukikeinoja ovat lapsille tarkoitettut erityisryhmät sekä yhteistyö lastensuojelun ja kuntoutuksen kanssa. (Jahnukainen 2005, 46.)

Peruskoulun aikana primaaritason keinot ehkäistä syrjäytymistä ovat hyvä perusopetus, kouluhenkilökunnan oppilaantuntemuksen kehittäminen sekä tukiopetus ja yksilöidyt opinto-ohjelmat. Sekundaaritasolla siirtymäsuunnittelu, tehostettu opinto-ohjaus, HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ja mahdollisuus lisäopetukseen eli 10. luokkaan ovat vaikuttavia keinoja ehkäistä nuoren syrjäytymistä. Kolmannen vaiheen tukikeinoja ovat erityisluokkaopetus, pajaluokkatoiminta sekä koulukodit. (Jahnukainen 2005, 46.)

Toisen asteen koulutuksessa syrjäytymistä voidaan ehkäistä primaaritasolla hyvällä ammattiopetuksella, opiskelijantuntemuksen kehittämisellä, yksilöllisillä opinto-ohjelmilla sekä tukiopetuksella. Sekundaaritason keinoja ovat tehostettu opinto-ohjaus, siirtymäsuunnittelu jatkokoulutukseen tai työelämään sekä poisolojen seuranta. Kolmannen vaiheen tukikeinoja ovat henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman päivitys ja ammattiopetuksen erityisryhmät. Keskeyttäneet opiskelijat tulisi saattaa nuorille tarkoitettujen projektien pariin. (Jahnukainen 2005, 46.)

Nurmen (2011) mukaan koulu voi ehkäistä syrjäytymistä panostamalla nuoren koulutussuunnitelmiin ja selkeyttämällä nuoren uratavoitteita. On tarpeen myös kiinnittää erityistä huomiota koululaisiin, joilla on oppimisvaikeuksia ja vähäinen oppimismotivaatio.

Rintasen (2000) laajan syrjäytymistutkimuksen mukaan sairastaminen, käytöshäiriöt, sosiaaliluokka, neuvolatarkastuksien väliin jättäminen nuorena sekä perheen muuttaminen eri paikkakuntien välillä ennakoivat syrjäytymisriskiä. Edellä mainittuja asioita koulun terveydenhoitajan tulisi pystyä seulomaan helposti terveystarkastuksissa. Myös lapsen ja vanhempien kesken käytävää dialogia tulisi lisätä, jotta nuoresta saataisiin mahdollisimman paljon tietoa ja mahdolliset ongelmat huomattaisiin.

3.3 Tukikeinot syrjäytymisen ehkäisemiseen

Nuorten koulutus- ja yhteiskuntatakuuseen liittyvät tiiviisti toimenpiteiden poliittiset päälinjaukset. Näitä päälinjauksia ovat nuorten syrjäytymisen ehkäisy, nuorten tukeminen vaikeuksissa sekä nuorten koulutukseen ja työelämään siirtymiseen liittyvä avustaminen. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007.)

Työpajatoiminta on yleinen tukikeino syrjäytymisen ehkäisemiseen. Työpajojen toimintamalleja ohjaa asiakaslähtöinen toiminta, joka tarjoaa tarpeita vastaavan ja mahdollistaa yksilöllisen ja yhteisöllisen tuen työpajatoimintaan osallistuvalla. Työtä tehdään moniammatillisen työryhmän kautta, johon kuuluu niin jäseniä opetustoimesta, sosiaalitoimesta, työhallinnosta kuin nuorisotoimestakin. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007.)

Nuorten työpajatoiminnan päätehtävä on keskittyä koulutukseen ja työhön ohjaamiseen. Uutta toimintaa edustaa nuoren sosiaalisten ja elämänhallintataidollisten tietojen ja taitojen kartuttaminen yksilöllisesti, jotta uhkaava syrjäytymiskierre pystytään ehkäisemään tai pysäyttämään riittävän varhaisessa vaiheessa. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007.) Myös mahdollisuus työllistyä avoimille työmarkkinoille paranee, kun nuori työskentelee yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa (Suomen Nuorisoyhteisötyö - Allianssi Ry 2010).

Vuonna 2009 nuorten työpajatoimintaan osallistui yhteensä 11 304 alle 29-vuotiasta nuorta. Tämä oli noin viidenneksen enemmän kuin vuonna 2008. Suurin osa nuorista (75 %) jatkoi työpajatoiminnan jälkeen joko koulutukseen, työ-

hön tai muuhun kuntouttavaan ja nuorta aktivoivaan toimintaan. (Suomen Nuorisoyhteisötyö - Allianssi Ry 2010.)

Juvonen (2010) määrittelee etsivän nuorisotyön ammatilliseksi työmenetelmäksi syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien asiakasryhmien parissa. Tavoitettujen nuorten elinolojen ja elämän mahdollisuuksien parantaminen sekä palvelujärjestelmän ja päättäjien suuntaan tiedottaminen nuorten arjesta ja syrjäytymisestä ovat keskeiset tehtävät etsivässä nuorisotyössä. Vuonna 2010 etsivää nuorisotyötä tekeviä henkilöitä oli 232. Kyseisenä vuonna etsivää nuorisotyötä tehtiin 192 kunnassa. Vuotta aiemmin etsivän nuorisotyön aloittaneita kuntia oli 60 vähemmän. (Suomen Nuorisoyhteisötyö - Allianssi Ry 2010.)

Vuonna 2009 etsivän nuorisotyön avulla tavoitettiin 3 363 nuorta, joista valtaosa (70 %) ohjattiin tarpeellisten palveluiden piiriin. Kaiken kaikkiaan vuonna 2009 oli 32 500 viranomaiskontaktia valtakunnallisella tasolla. Vaikka nuorilla oli jo olemassa oleva asiaskontakti julkiseen sektoriin, nuoret eivät omien sanojensa mukaan osallistuneet palveluihin. Melkein viidennes (18 %) nuorista määritteli itsensä työttömäksi, vaikka eivät olleetkaan ilmoittautuneet työttömiksi työnhakijoiksi työvoimatoimistossa. (Suomen Nuorisoyhteisötyö - Allianssi Ry 2010.)

4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia nuorten miesten syrjäytymistä ja sen vaikutuksia yksilön terveyteen ja yhteiskuntaan. Kyselytutkimuksen avulla halusimme selvittää, mitä tekijöitä Joensuun yläasteikäiset pojat pitävät keskeisinä syrjäytymisprosessissa. Erityisesti meitä kiinnosti nuorten oma käsitys syrjäytymisestä ja syrjäytymisen ehkäisykeinoista.

Opinnäytetyössämme oli kaksi tutkimusongelmaa:

- 1) Mitä tekijöitä nuoret pitävät keskeisinä syrjäytymisprosessin kehittämisessä?
- 2) Mitä tekijöitä nuoret pitävät keskeisinä syrjäytymisprosessin ehkäisemisessä?

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyömme lähtökohtana oli saada nuorten ääni kuulumaan. Nuorten syrjäytyminen on koko yhteiskuntaa koskettava asia, mutta suurin merkitys sillä on nuorelle itselleen. Tutkimusmenetelmäksi valitsimme kyselyn, jossa yhdistimme teorian tietoon ja aikaisempiin tutkimuksiin perustuvat valintakysymykset sekä avoimet kysymykset. Tällä tavoin tavoittelimme mahdollisimman luotettavia tutkimustuloksia sekä mahdollisuutta nuorille omien näkemysten esittämiseen.

5.1 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa. Tässä opinnäytetyössä hyödynsimme kyseistä menetelmää. Kyselytutkimuksen etuna pidetään sitä, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Huolellisesti suunniteltu kyselylomake voidaan siirtää nopeasti tallennettuun muotoon ja analysoida tietokoneen avulla. Tällä tavalla kerätyn tiedon käsittelyyn on jo olemassa olevat analyysitavat ja raportointimuodot, joten tutkijan ei tarvitse kehittää uusia aineistojen analyysitapoja. Kyselyn avulla saatu aineisto käsitellään kvantitatiivisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 193 - 195.)

Keräsimme aineiston kontrolloidun kyselyn avulla. Kontrolloituja kyselyitä on kahdenlaisia: informoitu kysely ja henkilökohtaisesti tarkistettu kysely. Tutkimuksessamme hyödynsimme näitä molempia. Informoidulla kyselyllä tarkoitetaan sitä, että tutkija jakaa kyselylomakkeet henkilökohtaisesti sellaisissa paikoissa, joissa hänen suunnittelemansa kohdejoukot ovat tavoitettavissa. Kun tutkija lähettää lomakkeet postitse ja noutaa itse ne ilmoitetun ajan kuluessa, kyseessä on henkilökohtaisesti tarkistettu kysely. (Hirsjärvi ym. 2010, 196 - 197.) Informoidun kyselyn teimme yhdessä koulussa, ja kahden muun valitsemamme koulun osalta päädyimme henkilökohtaisesti tarkistettuun kyselyyn aikataulullisten haasteiden vuoksi. Näihin kahteen kouluun toimitimme kyselylomakkeet itse henkilökohtaisesti, jotta saisimme tuotua esiin motivaatiomme tut-

kimustamme kohtaan ja samalla mahdollistimme tutkimukseemme liittyvät kysymykset.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on keskeistä tutustua aiempiin teorioihin ja tehdä johtopäätöksiä aiemmista tutkimuksista. Aiheen ja tutkimusongelmien kannalta keskeisten käsitteiden määrittely on myös olennaista. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineiston keruun suunnittelu pitää myös tehdä niin, että havaintoaineisto soveltuu numeeriseen mittaamiseen. Tästä syystä perusjoukon ja muuttujien määrittäminen on tehtävä niin, että aineisto saadaan tilastollisesti käsiteltävään muotoon. Päätelmiä tehdään saadusta havaintoaineistosta tilastollisia analysointimenetelmiä hyödyntäen. (Hirsjärvi ym. 2010, 140.)

Avointen kysymysten analyysi aloitettiin lukemalla kaikki saadut vastaukset ja luomalla yleiskuva vastausten laajuudesta ja sisällöstä. Sen jälkeen avoimista kysymyksistä luotiin oma pienimuotoinen havaintomatriisi Microsoft Excel-ohjelman avulla, jolloin myös avoimista kysymyksistä oli helppo nostaa esiin tilastotieteellisiä tunnuslukuja. Kanasen (2011) mukaan vastausten käsittely toisessa ohjelmassa tilastointiohjelman sijaan pakottaa tutkijan käsittelemään vastauksia yhtenä kokonaisuutena. Vastauksia käsitellään ilman tilasto-ohjelman tarjoamia funktionaalisia toimintoja, kuten ristiintaulukointi. Totesimme tämän riittävän meille tutkimuksemme kannalta, koska alun perinkin avointen kysymysten tarkoituksena oli saada esiin nuorten ajatuksia ja näkemyksiä.

Avoimet kysymykset käsiteltiin luokittelun avulla, jolloin saatiin nostettua helposti esiin nuorten tärkeänä pitämät asiat. Jokainen vastaus käsiteltiin erikseen ja kirjoitettiin aluksi omalle rivilleen taulukkolaskentaohjelmassa. Sen jälkeen samaa asiaa tarkoittavat, mutta hieman eri tavalla ilmaistut vastaukset siirrettiin samaan asialuokkaan.

Luokitteluja tehtäessä ja vastauksia yhdistellessä hyödynsimme koko ajan prosenttilukuja ja frekvenssejä, jotta inhimillisiltä virheiltä välttyttäisiin ja saadut tulokset pysyisivät luotettavana myös avointen kysymysten osalta. Kun luokittelu oli tarpeeksi selkeä ja riittävän informatiivinen, käsitellyt tiedot olivat valmiita siirrettäväksi tutkimustuloksiin.

5.2 Kyselylomakkeen suunnittelu

Kyselylomaketta (liite 1) lähdettiin luonnostelemaan ja rakentamaan tietoperustasta esiin nousseiden asioiden kautta. Lomakkeen perusrunko muotoutui kolmen tärkeimmän teeman ympärille, jotka ovat syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät, mahdollisuudet ehkäistä syrjäytymistä sekä apukeinot syrjäytyneen nuoren auttamiseen.

Kyselylomakkeen sisältö, esitiedot ja kysymykset valikoituivat lomakkeelle teoriatiedon ja aiempien tutkimustulosten pohjalta. Valittujen esitietojen avulla pyrimme selvittämään esimerkiksi vastaajien kulttuuri- tai perhetaustan merkitystä vastauksiin.

Lomake muodostui useiden vaiheiden kautta. Lomakkeen suunnittelulle omat haasteensa toi kohdejoukko, joka asetti lomakkeen rakenteelle, ulkonäölle ja pituudelle erityisiä vaatimuksia. Kysymysten oli oltava selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Ulkonäöllisesti ja pituudeltaan lomakkeen oli oltava myös sopiva yläasteikäisille nuorille, joten erityistä huolta kiinnitettiin kysymysten asetteluun ja siihen, että yläasteikäinen nuori varmasti ymmärtää jokaisen kysymyksen.

Likert-asteikkoa käytimme lomakkeen kysymyksissä kahdessa osiossa. Likert-asteikossa vastaajalle esitetään väittämiä, ja vastaaja valitsee, miten voimakkaasti hän on samaa tai eri mieltä kuin esitetyt väittämät. (Hirsjärvi ym. 2010.) Valitsimme käytettäväksi viisiportaisen Likert-asteikon, jossa vastausvälit olivat ei lainkaan tärkeä - erittäin tärkeä. Otimme vaihtoehdoksi myös vastauksen "en osaa sanoa", jotta kohderyhmä voisi myös ilmentää vaikeammaksi koettuja kysymyksiä eikä vastaustulosten luotettavuus vaarantuisi.

Kyselylomaketta testattiin varmistaaksemme sen ymmärrettävyyden. Kyselylomaketta testattiin ystäväpiirin ja sukulaisten avulla. Tarvittavat muutokset tehtiin testaajien palautteen mukaan. Muutosten jälkeen lomake testattiin vielä kertaalleen. Lisäsimme kyselylomakkeen loppuun myös kysymyksen kyselylomakkeen ymmärrettävyydestä, jolloin kyselylomakkeen rakenteen ja sisällön onnistumista on helpompaa arvioida.

5.3 Kyselyn toteutus

Kyselyyn valitut Joensuun kaupungin koulut valikoituivat oppilasmäärien mukaan, mahdollistaen vertailun eri suuruisten koulujen välillä. Kouluissa oli myös erityisluokkia, kuten maahanmuuttajaoppilaiden perusopetukseen valmistava ryhmä sekä joustavan perusopetuksen pienryhmä.

Tutkimusluvan (liite 2) saatuaamme otimme yhteyttä valittujen koulujen rehtoreihin ja selvitimme koulujen kiinnostusta opinnäytetyötämme kohtaan sekä alustavia aikatauluja kyselytutkimuksen mahdollistamiseksi. Alkuperäisten suunnitelmien mukaan kysely oli tarkoitus toteuttaa informoituna kyselynä, jolloin olisimme jakaneet lomakkeet oppilaille henkilökohtaisesti ja kertoneet tutkimuksemme tarkoituksesta ja vastanneet mahdollisiin kysymyksiin tutkimukseemme liittyen.

Kysellessämme mahdollisia päivämääriä informoidun kyselyn toteuttamiseksi kävi kuitenkin ilmi, että aikataulullisten ongelmien vuoksi informoitu kysely ei ollut realistinen vaihtoehto kahden koulun osalta. Jotta saimme kyselylomakkeet täytettynä takaisin ennen koululaisten kesälomaa, päädyimme keräämään aineiston toimittamalla kyselylomakkeet itse näihin kouluihin.

Halusimme poiketa henkilökohtaisesti tarkistetun kyselyn tavasta postittaa kyselyt (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 187), jolloin varmistuimme, että kyselylomakkeet päätyivät suoraan kummallakin koululla kyselyä organisoivalle henkilölle. Samalla mahdollistimme vielä mahdolliset kysymykset kyselyn toteuttamisesta ja sovimme, milloin kyselyt olisi oltava viimeistään teetettynä.

Informoidun kyselyn toteuttaminen koulussa onnistui sujuvasti ja mutkattomasti. Arvioimme kyselylomakkeen täyttämisen kestävän noin 10 minuuttia ja se piti myös ajallisesti hyvin paikkaansa. Pojat vastasivat kyselyyn oppitunnin alussa, eikä ainakaan tällöin esiin noussut epäselvyyksiä lomakkeen täyttämisessä. Kaikki vastaajat saivat mukaansa saatekirjeen (liite 3), josta löytyi yhteystiedot mahdollisia lisäkysymyksiä varten.

Kouluihin, joihin toimitimme kyselylomakkeet saatekirjeineen, olimme yhteydessä aktiivisesti sähköpostitse ja puhelimitse. Näin varmistuimme suunnitelmien mukaisesta aikataulusta. Kun kyselyt oli kouluissa toteutettu, saimme tiedon sähköpostitse ja samalla sovimme, milloin kävisimme noutamassa kyselylomakkeet takaisin. Ottaen huomioon koulujen kevätkiireet ja myöhäisen yhteydenoton kouluihin, saimme kyselylomakkeet suhteellisen lyhyessä ajassa takaisin.

6 Tutkimustulokset

Jaoimme kyselylomakkeita kolmeen kouluun yhteensä 100 kappaletta. Kyselylomakkeiden määrä rajattiin opinnäytetyön laajuuden mukaan. Vastaajia oli lopulta 82, joten vastausprosentti oli varsin hyvä (82 %).

6.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselylomakkeessamme selvitimme aluksi vastaajien taustoja. Perhetaustasta halusimme selvittää vastaajien kansalaisuuden, asumismuodon, vanhempien työtilanteen sekä vastaajan näkemyksen rahallisen toimeentulon riittävydestä perheessä.

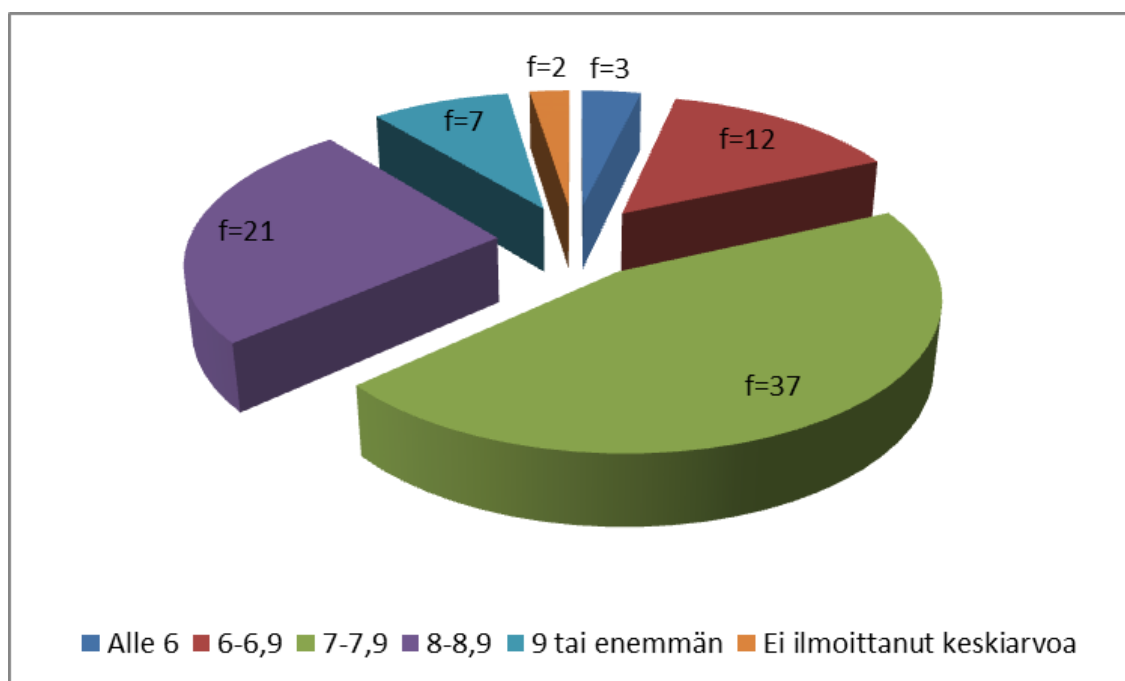
Kaikista vastaajista (n=82) 77 ilmoitti kansallisuudekseen Suomen. Vaihtoehdon ”Muu” valitsi neljä vastaajaa. Yksi vastaus hylättiin, sillä molemmat vaihtoehdot oli ympyröity.

Asumismuodon osalta asettelimme kysymyksen niin, että vastauksista erottuisivat selkeästi erilaiset yhteydet vanhempiin asumisen osalta. Suurin osa (f=59) vastaajista (n=82) vastasi asuvansa äidin ja isän kanssa. Reilu neljäsosa vastaajista (f=21) vastasi asuvansa joko äidin tai isän luona. Yksi vastaaja vastasi asuvansa yksin tai erillään vanhemmista, ja samoin vaihtoehdon ”Muu” valitsi yksi vastaaja.

Vastaajan vanhempien työtilannetta kartoitettiin kysymällä erikseen isän ja äidin työtilanteesta. Vastaajista (n=82) 72 vastasi äidin olevan töissä. Sama määrä vastaajia (f=72) ilmoitti isän olevan töissä. Molempien, sekä isän että äidin, vastasi olevan töissä 63 vastaajaa. Hylättyjä vastauksia oli molemmista kysymyksistä yhteensä neljä epäselvien tai virheellisten merkintöjen vuoksi.

Valtaosa vastaajista (n=82) koki perheensä taloudellisen tilanteen olevan hyvä. Kysymykseen ”Tuleeko perheesi mielestäsi rahallisesti hyvin toimeen?” vastasi myöntävästi peräti 75 vastaajaa. Ainoastaan kuusi vastasi kieltävästi. Yksi vastaus hylättiin epäselvän merkinnän vuoksi.

Seuraavaksi kysyimme vastaajien (n=82) viimeisimmän koulutodistuksen keskiarvoa. Kyseessä oli avoin kysymys, johon vastaajat saivat vastata valitsemallaan tarkkuudella. Yleisin (f=10) vastaajien ilmoittama keskiarvo oli 7. Koko vastaajajoukon keskiarvo oli 7,6. Kaksi vastaajaa ei ilmoittanut keskiarvoa lainkaan. Jaoimme arvosanat niiden esiintyvyyden mukaan suurempiin luokkiin. Luokiteltujen arvosanojen jakautuminen on kokonaisuudessaan kuviossa 1.

Kuvio 1. Viimeisimmän koulutodistuksen keskiarvo (n=82).

Vastaajien mielipidettä koulunkäynnin mielekkyydestä selvitimme hyvin yksinkertaisella kysymyksellä. Kysymykseen ”Koulunkäynti on mielestäni kivaa” vastasi ”Kyllä” yli puolet ($f=53$) vastaajista ($n=82$). Kielteisen vastauksen kysymykseen valitsi reilu neljäsosa ($f=22$) vastaajista. Hylättyjä vastauksia oli peräti 7. Ne hylättiin epäselvien ja virheellisten merkintöjen vuoksi.

Kysyimme nuorten tulevaisuudensuunnitelmista heti peruskoulun jälkeen. Vastaajista 79 ($n=82$) ilmoitti jatkavansa opiskelua peruskoulun jälkeen. Loput vastaajista ($f=3$) ilmoittivat olevansa töissä heti peruskoulun jälkeen. Vastausvaihtoehtoja oli neljä, joista viimeisin mahdollisti vastaamisen omin sanoin. Viimeiseen vaihtoehtoon ei kuitenkaan tullut vastauksia.

6.2 Syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät

Taustakysymysten jälkeen lähdimme selvittämään nuorten miesten ajatuksia syrjäytymiseen vaikuttavista tekijöistä. Listasimme useita eri tekijöitä, joiden ajatellaan vaikuttavan mahdollisesti syrjäytymisen kehittymiseen. Nuoret saivat ilmaista mielipiteensä eri tekijöiden vaikuttavuudesta syrjäytymiseen. Tulokset on esitetty kokonaisuudessaan kuviossa 2.

Koulussa viihtymistä piti yhteensä 56 vastaajaa vähintään kohtalaisen tärkeänä syrjäytymiseen vaikuttavana tekijänä. Samoin vastaajat pitivät tärkeänä tekijänä myös kavereiden määrää. Vähäistä kaverimäärää piti vähintään kohtalaisen tärkeänä syrjäytymiseen vaikuttavana tekijänä peräti 66. Mielekkään tekemisen puutetta vapaa-ajalla piti vähintään kohtalaisen tärkeänä tekijänä 61 vastaajaa.

Nuorten vastaukset käyttörahan osalta jakoutuivat tasaisemmin. Vastaajista 33 ei pitänyt kovin tärkeänä nuoren vähäistä käyttörahaa. Puolet ($f=41$) vastaajista piti tekijää vähintään kohtalaisen tärkeänä. Useampi vastaaja piti huonoja arvosanoja tärkeämpänä tekijänä kuin liian vähäistä käyttörahaa. Yli puolet ($f=48$) piti huonoja kouluarvosanoja vähintään kohtalaisen tärkeänä syrjäytymiseen vaikuttavana tekijänä.

Fyysisiä terveysongelmia piti vähintään kohtalaisen tärkeänä tekijänä vastaajista 63, mielenterveysongelmien osalta osuus oli vielä suurempi ($f=68$). Vastaajista 61 koki, että nuoren päihdeongelma on vähintään kohtalaisen tärkeä tekijä.

Reilu neljäsosa ($f=22$) vastaajista ei osannut ilmaista näkemystään miessukupuolen merkityksestä syrjäytymiseen. Kohtalaisen tärkeäksi miessukupuolen merkityksen koki 9 vastaajaa. Muihin vastausvaihtoehtoihin vastaukset jakautuivat melko tasaisesti.

Jatkokoulutuksen epäselvyyden osalta vastaukset jakautuivat melko tasaisesti eri vastausvaihtoehtojen välillä. ”En osaa sanoa” -vaihtoehdon valitsi 14 vastaajaa.

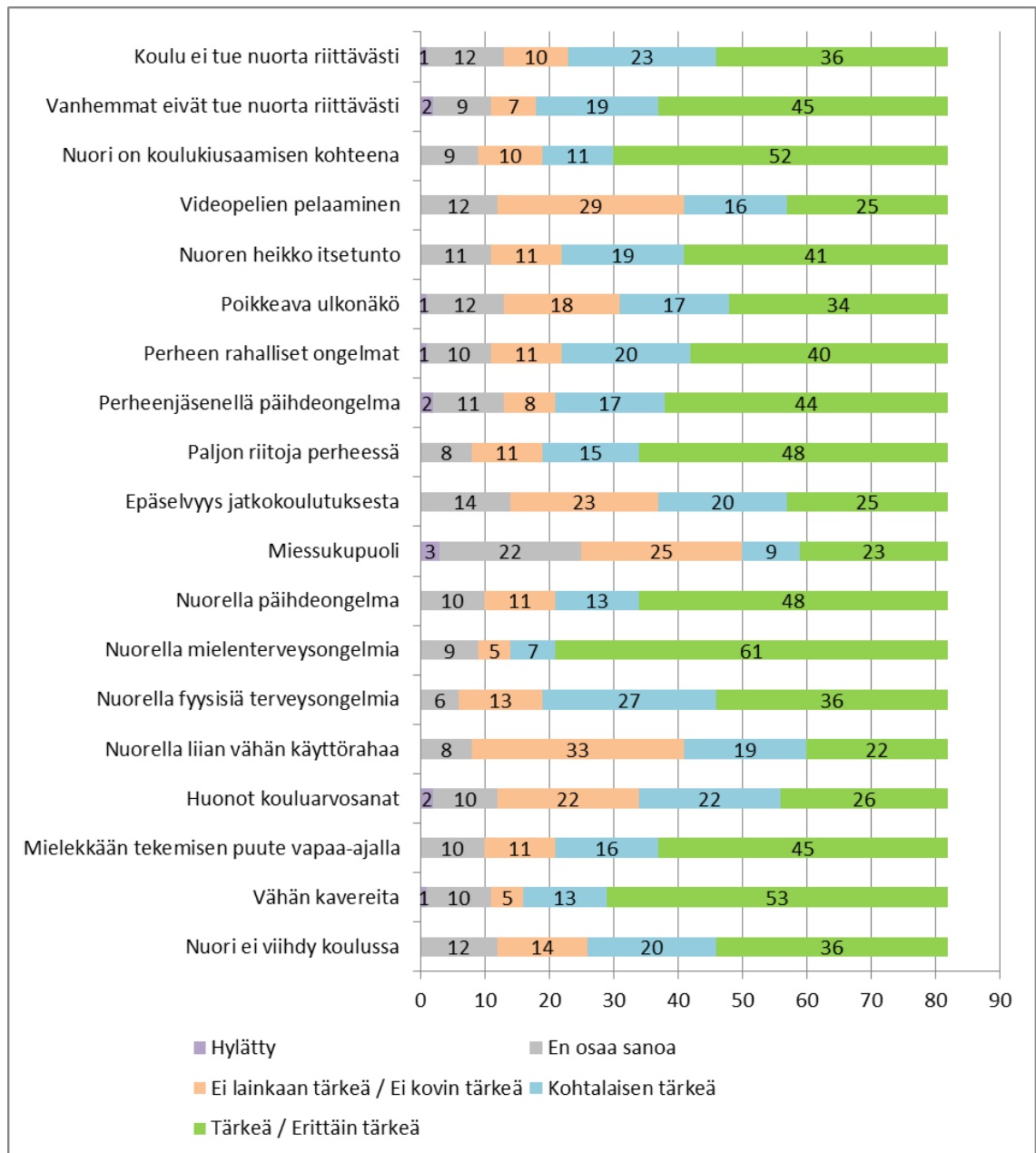
Esitimme perheen hyvinvointiin liittyen syrjäytymiseen vaikuttavina tekijöinä perheen riitaisuuden, perheenjäsenen päihdeongelman sekä perheen taloudelliset ongelmat. Vastaajista 60 koki kaikkien näiden tekijöiden olevan vähintään kohtalaisen tärkeitä.

Poikkeavaa ulkonäköä nuoret pitivät merkittävänä tekijänä, enemmistön ($f=51$) pitäessä sitä vähintään kohtalaisen tärkeänä. Viidennes ($f=18$) nuorista ei pitänyt ulkonäköä lainkaan tai kovin tärkeänä tekijänä. Nuoren heikko itsetunto painottui vastauksissa hieman enemmän kuin poikkeava ulkonäkö. Nuorista 60 vastasi sen olevan vähintään kohtalaisen tärkeä.

Videopelien pelaaminen jakoi nuorten vastaukset selkeästi tasaisimmin. Ei lainkaan tärkeänä tai ei kovin tärkeänä sitä piti viidennes vastaajista ($f=29$) ja vähintään kohtalaisen tärkeänä 25 vastaajista. ”En osaa sanoa” -vaihtoehtoon päätyi nuorista 12.

Nuorista suurin osa ($f=63$) piti koulukiusaamisen kohteena olemista vähintään kohtalaisen tärkeänä. Ainoastaan 10 vastaajaa ei pitänyt koulukiusaamista lainkaan tai kovin tärkeänä syrjäytymiseen vaikuttavana tekijänä.

Viimeisessä osiossa kartoitettiin nuorten mielipidettä vanhempien sekä koulun riittämättömän tuen vaikutuksesta syrjäytymisen kehittymisessä. Vähintään kohtalaisen tärkeänä tekijänä vanhempien riittämätöntä tukea piti nuorista 64, kun koulun vastaava lukema oli 59. Muiden vaihtoehtojen osalta osuudet jakautuivat melko tasaisesti.

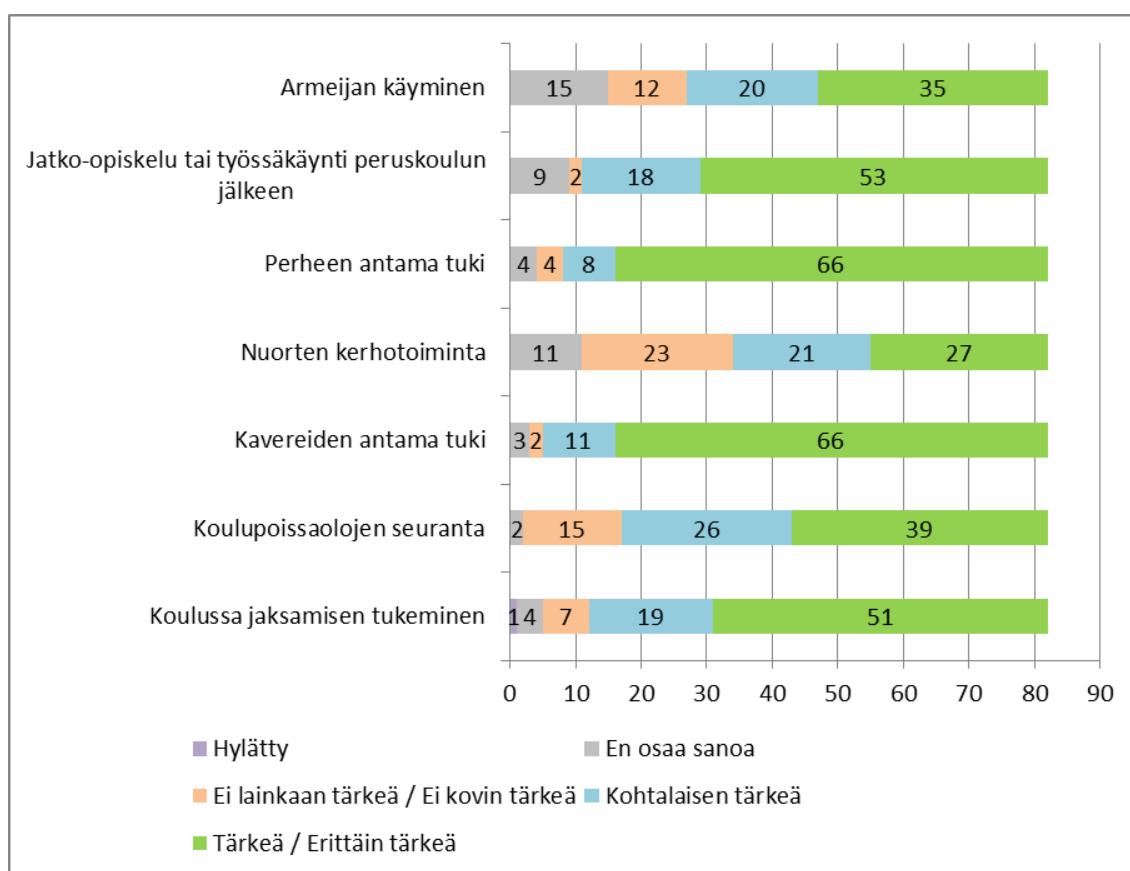
Kuvio 2. Syrjäytymiseen vaikuttavien tekijöiden merkitys (n=82).

6.3 Syrjäytymistä ehkäisevät tekijät

Nuorten ajatuksia syrjäytymisen ehkäisemisestä selvitettiin listaamalla yleisesti tärkeinä seikkoina pidettyjä tekijöitä syrjäytymisen estämisessä ja ennaltaehkäisyssä. Nuoret arvioivat ja vastasivat esittyihin tekijöihin Likert-asteikon mukaan. Vastaukset on esitetty kuviossa 3.

Koulussa jaksamisen tukeminen koettiin merkittäväksi asiaksi, kun nuorista suurin osa (f=70) koki sen vähintään kohtalaisen tärkeänä. Nuorista 7 ei pitänyt koulussa jaksamisen tukemista kovin tai lainkaan tärkeänä.

Koulupoissaolojen seuranta piti vähintään kohtalaisen tärkeänä syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä 65 vastaajaa. Vastaajista 15 ei pitänyt poissaolojen seuranta kovin tärkeänä.

Kuvio 3. Syrjäytymistä ehkäisevien tekijöiden merkitys (n=82).

Kavereiden antama tuki oli vähintään kohtalaisen tärkeä tekijä peräti 77 vastaajan mukaan. Perheen antama tuki koettiin lähes yhtä tärkeäksi 74 vastaajan lukumäärällä.

Vastaajista 11 ei osannut arvioida nuorten kerhotoiminnan merkitystä. Vähintään kohtalaisen tärkeänä syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä sitä piti 58 vastaajaa. Peräti 23 vastaajaa koki, ettei kerhotoiminta ole kovinkaan tärkeä tekijä.

Jatko-opiskelua tai työssäkäyntiä peruskoulun jälkeen syrjäytymistä estävänä tekijänä piti erittäin tärkeänä 32 nuorta. Kymmenesosa ($f=9$) vastaajista ei osannut tai halunnut esittää omaa kantaansa.

Peräti 15 nuorta ei osannut arvioida armeijan käymisen merkitystä syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Enemmistö nuorista ($f=55$) piti sitä kuitenkin vähintään kohtalaisen tärkeänä tekijänä. Vastaajista 12 ei kokenut armeijaa merkittäväksi syrjäytymisen ehkäisemisessä.

6.4 Tukikeinojen toimivuus

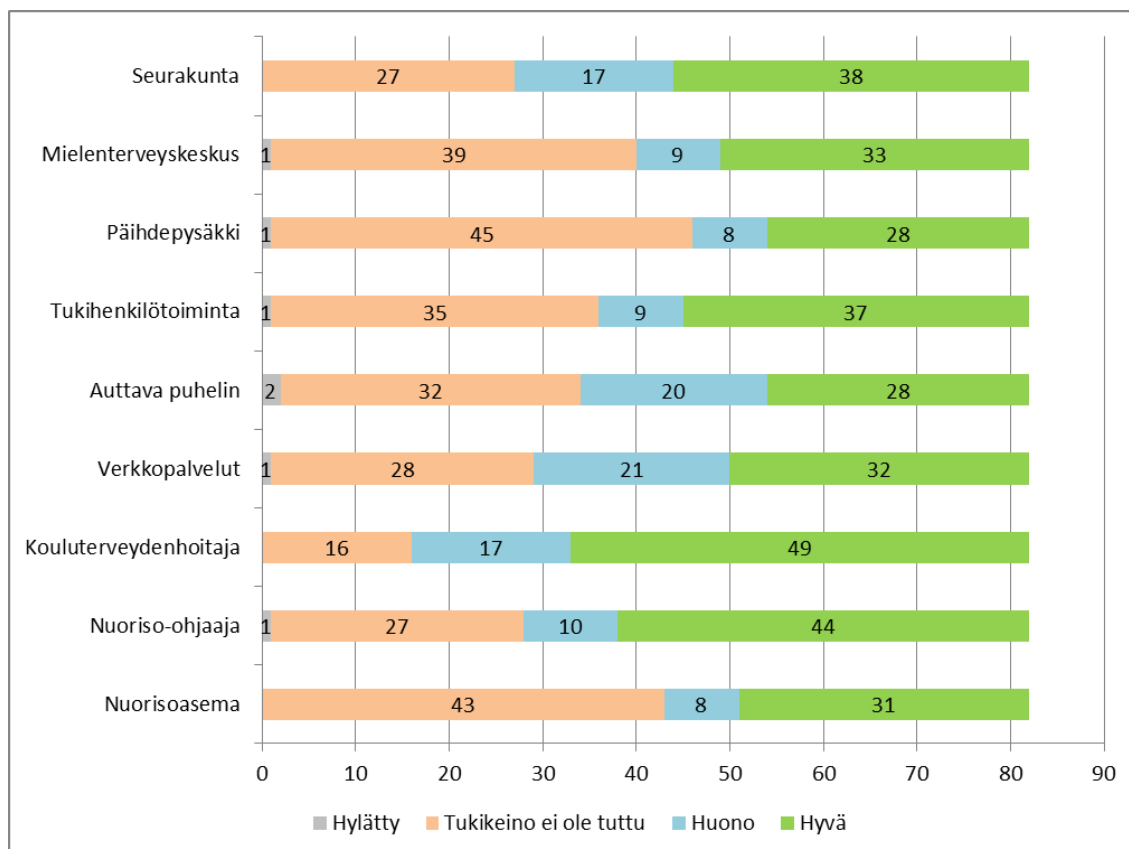
Nuorten näkemyksiä tukikeinojen toimivuudesta selvitimme listaamalla erilaisia jo olemassaolevia tukikeinoja. Listalla mainittujen tukikeinojen toimivuutta nuoret arvioivat valitsemalla vaihtoehdoista joko ”Hyvä” tai ”Huono”. Samalla selvitimme myös tukikeinojen tunnettuutta asettamalla vastausvaihtoehdoksi myös ”Tukikeino ei ole minulle tuttu” -vaihtoehdon. Kyselyn tulokset ovat nähtävissä kokonaisuudessaan kuviossa 4.

Nuorista alle puolet ($f=31$) arvioi Nuorisoaseman olevan hyvä tukikeino, ja noin kymmenesosa ($f=8$) arvioi sen huonoksi. Puolelle vastaajista ($f=43$) Nuorisoasema ei ollut entuudestaan tuttu.

Nuoriso-ohjaaja koettiin hyväksi tukikeinoksi noin joka toisen ($f=44$) nuoren mukaan, ja nuorista 10 koki sen huonoksi. Kolmannes nuorista ($f=27$) ei tiedostanut nuoriso-ohjaajan tarjoavan tukikeinoja syrjäytymiseen.

Kouluterveydenhoitaja sai enemmistön ($f=49$) arvion hyvänä tukikeinona, ja nuorista 17 arvioi sen huonoksi. Vastaajista 16 ei pitänyt kouluterveydenhoitajaa tutuna tukikeinona syrjäytymisen ehkäisemiseen.

Erilaisten verkkopalveluiden osalta näkemykset jakautuivat melko tasaisesti. Nuorista 32 arvioi ne hyväksi tukikeinoksi ja 21 huonoksi. Nuorista 28 ei kokenut verkkopalvelujen olevan tuttu väylä hakea apua. Auttava puhelin koettiin melkein samaan tapaan kuin erilaiset verkkopalvelut, kun nuorista kolmannes ($f=28$) arvioi sen hyväksi tukikeinoksi. Nuorista neljännes ($f=20$) arvioi sen huonoksi, ja 32 nuorelle se ei ollut tuttu tukimuoto.

Kuvio 4. Eri tukikeinojen toimivuus syrjäytyneen/syrjäytymisvaarassa olevan nuoren miehen kohdalla ($n=82$).

Tukihenkilötoiminta koettiin hyväksi tukikeinoksi melkein joka toisen ($f=37$) nuoren osalta ja kymmenesosa ($f=9$) nuorista koki sen huonoksi. Nuorista 35 ilmaisi, ettei tukihenkilötoiminta ollut entuudestaan tuttu.

Päihdepysäkkiä piti hyvänä tukikeinona noin kolmannes ($f=28$), ja noin kymmenesosa ($f=8$) vastasi sen olevan huono tai toimimaton. Yli puolelle ($f=45$) nuorista se ei ollut lainkaan tuttu.

Vastaajista 33 piti Mielenterveyskeskusta hyvänä tukikeinona. Vastaajista 9 koki sen huonoksi tukikeinoksi. Lähes puolelle nuorista ($f=39$) Mielenterveyskeskus ei ollut tuttu tukikeino.

Seurakunta koettiin hyvänä tukikeinona vajaan puolen ($f=38$) osalta, ja noin viidennes ($f=17$) koki sen huonona. Kolmasosalle ($f=27$) nuorista seurakunta ei ollut tuttu tukikeinojen tarjoaja syrjäytymiseen.

6.5 Avoimet kysymykset

Kyselylomakkeen viimeisellä sivulla oli kaksi avointa kysymystä. Avoimien kysymysten tarkoitus oli antaa nuorille vapaamuotoisempi vastausmahdollisuus ennalta valittujen vaihtoehtojen valitsemisen sijaan. Avoimet kysymykset olivat:

1. Koetko olevasi syrjäytymisvaarassa? Mitkä asiat vaikuttavat siihen, että koet/et koe olevasi syrjäytymisvaarassa?
2. Millä tavoin nuorten miesten syrjäytymistä voitaisiin mielestäsi estää?

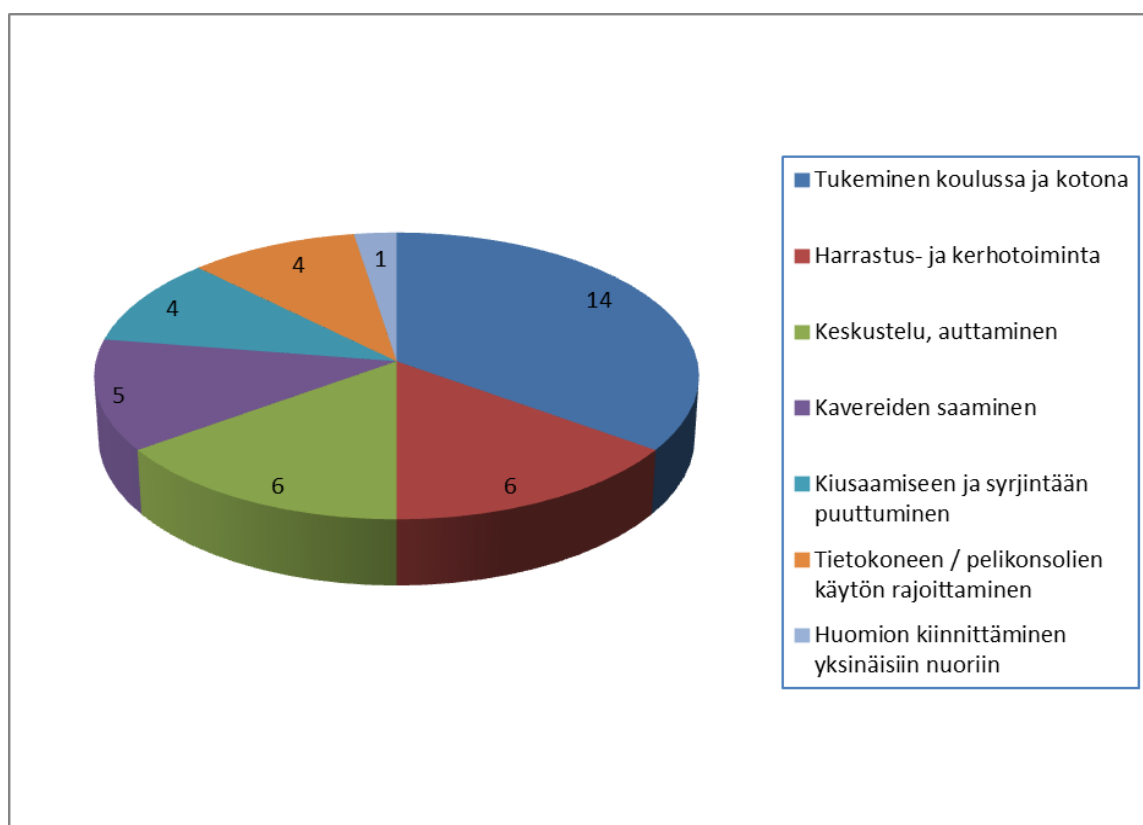
Ensimmäiseen avoimeen kysymykseen suurin osa nuorista vastasi kieltävästi ($n=82$). Valtaosa nuorista ($f=75$) ei kokenut olevansa syrjäytymisvaarassa. Yksi nuorista vastasi olevansa syrjäytymisvaarassa. Kuusi nuorista ($f=6$) jätti vastauskohdan kokonaan tyhjäksi.

Yli puolet ($f=47$) nuorista, jotka eivät kokeneet olevansa syrjäytymisvaarassa, ei perustellut vastaustaan. Reilu kolmannes vastaajista ($f=28$) kuitenkin perusteli kantansa. Puolet ($f=14$) perusteluista liittyi siihen, että vastaajalla on kavereita. Neljännos vastaajista ($f=7$) lisäsi perusteluihin kavereiden lisäksi myös perheen tuen. Kymmenesosa ($f=3$) vastaajista mainitsi myös koulussa viihtymisen. Lo-

puissa vastauksissa ($f=4$) tuotiin esille jatko-opintosuunnitelmien, harrastusten ja muiden hyväksynnän merkitys.

Toisen avoimen kysymyksen tarkoituksena oli selvittää nuorten näkemyksiä siitä, kuinka nuorten syrjäytymistä voitaisiin estää. Kolmannes nuorista ($f=25$) vastasi kysymykseen ”En osaa sanoa”, ja viidennes nuorista ($f=17$) jätti vastauskohdan täysin tyhjäksi.

Nuorista noin puolet ($f=40$) vastasi kuitenkin kysymykseen ”Millä tavoin nuorten miesten syrjäytymistä voitaisiin mielestäsi estää” esittämällä huomionarvoisia käytännön tason toimia, jotka juuri nuoret kokevat mielestään toimiviksi tavoiksi estää syrjäytymistä.

Kuvio 5. Syrjäytymistä ehkäiseviä ja ennaltaehkäiseviä keinoja nuorten mukaan ($n=40$).

Nuorista kolmannes ($f=14$) mainitsi tukemisen koulussa ja kotona. Harrastus- ja kerhotoiminta oli 6 nuoren mielestä toimiva keino estää syrjäytymistä. Keskusteleminen nuorten kanssa oli myös 6 nuoren mielestä toimiva tapa. Kavereiden

olemassaolon ja kavereiden saamisen tärkeyden esiin nosti reilu kymmenesosa (f=5) nuorista.

Kymmenesosa nuorista (f=4) oli sitä mieltä, että kiusaamiseen ja syrjintään puuttumalla ehkäistäisiin syrjäytymistä. Saman vastausmäärän (f=4) sai tietokoneen tai pelikonsolien käytön rajoittaminen. Yksi vastaajista (f=1) koki, että pitäisi kiinnittää erityistä huomiota yksinäisiin nuoriin.

7 Pohdinta

Opinnäytetyömme päätarkoituksena oli selvittää, mitä tekijöitä nuoret miehet pitävät keskeisinä syrjäytymisenprosessin kehittämisessä sekä mitä tekijöitä nuoret pitävät keskeisinä syrjäytymisprosessin ehkäisemisessä. Vastaajia saimme kolmesta Joensuun alueen koulusta yhteensä 82.

Kolmena merkittävimpänä syrjäytymiseen vaikuttavana tekijänä olivat tutkimustulosten mukaan nuoren mielenterveysongelmat, kavereiden vähäinen määrä sekä koulukiusaamisen kohteena oleminen. Nämä kaikki on mahdollista huomata ja seuloa terveydenhoitajan avulla, kunhan nuoret miehet toisivat asioita ja ongelmiaan nykyistä paremmin esiin esimerkiksi kouluterveydenhoitajan kanssa.

Tutkimuksia ja näkemyksiä löytyy siitä, kuinka terveydenhoitajan tulisi olla herkkä näkemään ja kuulemaan nuorten ongelmat puheidenkin ja olemuksen takaa. Jollain tavalla tulisi lisätä nuorten miesten omaa valveutuneisuutta ja aktiivisuutta elämänhallinnallisten ongelmien tunnistamiseen ja avun hakemiseen.

Koulukiusaamisen kohteena oleminen sekä kavereiden vähäinen määrä ovat käytännössä nuoresta itsestään riippumattomia asioita, jolloin puhutaan ympäristötekijöiden ja nuoren persoonallisuuden vaikutuksesta nuoren ongelmiin ja pahoinvointiin. Kouluyhteisö ja sen henkilökunta on merkittävässä osassa näiden asioiden huomioimisessa esimerkiksi koulukiusaamiskierteeseen puuttumi-

sessä ja sen katkaisemisessa. Tätä tukevat myös tutkimuksessamme saadut tulokset syrjäytymistä ehkäisevistä tekijöistä. Koulussa jaksamisen tukeminen koettiin tärkeimmäksi heti kavereiden ja perheen antaman tuen jälkeen. Vastauksissa korostuivat perinteiset arvot: perheen ja läheisten tuki.

Nuoret arvioivat kyselytutkimuksessa myös eri tukikeinojen toimivuutta syrjäytymisen ehkäisemisessä. Toimivimmaksi tukikeinoksi nuoret arvioivat kouluterveydenhoitajan sekä nuorisiohjaajan. Myös seurakunta ja tukihenkilötoiminta koettiin hyväksi keinoksi auttaa syrjäytynyttä tai syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta.

Avointen kysymysten osalta saatu informaatio jäi toisaalta hieman odotettua vaatimattomammaksi. Yli puolet nuorista ($f=42$) jätti esimerkiksi kysymyksen koskien keinoja estää nuorten miesten syrjäytymistä tyhjäksi tai vastasi ”En osaa sanoa” tai ”En tiedä”. Toisaalta kyselylomakkeen Likert-asteikolla toteutetuissa kysymyksissä vastaavaa asiaa tiedusteltiin jo osittain, jolloin nuoret saattoivat ajatella jo vastanneensa tähän kysymykseen aiemmin.

Tilastollisia tunnuslukuja olisimme voineet käyttää monipuolisemmin esimerkiksi ristiintaulukoinnin ja vastausten riippuvuussuhteiden analysoinninissa. Tästä luovuimme osittain työmäärän kasvaessa ja tyydyimme käyttämiimme aineiston analyysimenetelmiin, koska koimme saaneemme tälläkin tavoin vastaukset asettamillemme tutkimusongelmille.

7.1 Tutkimustulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Kyselyiden tuloksista nousevat esiin hyvin samankaltaiset asiat kuin aiheesta aiemmin tehdyissä tutkimuksissa. Nuorisobarometri vuodelta 2009 osoittaa, että nuoret pitävät syrjäytymisen syynä varsinkin ystävien puutetta. Esimerkiksi harrastusten vähäisyyttä tai toimeentulon puutetta ei nähdä yhtä merkittävänä tekijänä syrjäytymisessä. (Myllyniemi 2009.)

Nuorten hyvinvointiin on panostettava nyt ja jatkossa. Nuorten kokonaisvaltaisella hyvinvoinnin edistämisellä tulisi pyrkiä siihen, että nuorten terveet ystävyyssuhteet olisivat koulutuksen ohella mahdollisia. Terveiden ihmissuhteiden mahdollistaminen koulutuksen kanssa lienee edullisempi keino ehkäistä syrjäytymistä kuin intensiiviset tukitoimet, jotka voivat tulla kuvioihin vasta liian myöhään. Kokonaisten ryhmien hyvinvoinnin tukeminen muutamien yksilöiden lisäksi voisi myös varmistaa riittävän työvoiman saatavuuden tulevaisuudessa. Väestö ikääntyy, ja työvoiman tarve suurenee. Tarve kasvaa entisestään, mikäli nuoret syrjäytyvät ja eivät kykene osallistumaan työhön. (Myrskylä 2012.)

Myrskylän (2012) mukaan perhetausta, asumismuoto ja vanhempien sosioekonominen ja koulutuksellinen tausta vaikuttavat nuoren syrjäytymiseen voimakkaasti. Mikäli nuoren kotiolot ovat heikot, nuori voi jäädä selviytymään ilman vanhempien taloudellista ja muuta tukea. Vakavat ongelmat kotiloissa, kuten työttömyys, päihderiippuvuus ja väkivalta, voivat johtaa jopa huostaanottoon. Tutkimuksessamme selvitetyn perhetaustan osalta esiin ei noussut merkittäviä eroja nuorten vastauksissa.

Tutkimustulosten perusteella nuoret pitävätkin perheen hyvinvointia hyvin merkittävänä tekijänä syrjäytymisen ehkäisemisessä. Vastausten perusteella valtaosa nuorista myös kokee, että perheen taloudellinen tilanne on riittävän hyvä. Myös Nuorisobarometrin (2009) tutkimustulokset vahvistavat perheen merkitystä nuorille. Puolet nuorista koki epätasa-arvoisten lähtökohtien olevan vähintäänkin jonkin verran syrjäytymistä aiheuttava tekijä.

Perheen hyvinvoinnin merkityksen korostuessa tutkimustuloksissa lienee selvää, että syrjäytymistä ehkäistäessä tulee yhteiskunnan ottaa huomioon koko perheen voimavarat ja hyvinvointi. Nuoren syrjäytymisen estämiseen tähtäävä toiminta tulisi mielestämme aloittaa nuoren perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisella. Heikko-osaisuuden ja syrjäytymisen periytyminen voidaan estää edistämällä perheiden hyvinvointia. (Myrskylä 2012.)

Perheen antama tuki koettiin vähintään tärkeäksi selkeän enemmistön (80 %) osalta nuorista. Vain murto-osa nuorista (5 %) piti perheen tukea ei lainkaan tai ei kovin tärkeänä.

Nuoret pitivät vastausten perusteella yksilön terveydentilan merkitystä syrjäytymisen kehittämisessä hyvin tärkeänä tekijänä. Fyysisiä terveysongelmia piti vähintään kohtalaisen tärkeänä tekijänä 77 % vastaajista (n=82), ja mielenterveysongelmien osalta osuus oli vielä suurempi, 83 %. Huomionarvoista on myös se, että erittäin tärkeänä tekijänä piti mielenterveysongelmia peräti 42 % vastaajista. Fyysisten terveysongelmien osalta lukema oli selvästi pienempi 17 %. Terveysongelmien lisäksi myös päihdeongelma nousi merkittäväksi syrjäytymiseen vaikuttavaksi tekijäksi nuorten mielestä. Vastaajista 75 % oli sitä mieltä, että päihdeongelma on kohtalaisen tärkeä tai tärkeämpi tekijä.

Armeijan käyminen mietitytti nuoria selkeästi eniten, kun melkein viidesosa (18 %) vastasi ”En osaa sanoa”. 15 % vastaajista ei pitänyt armeijan käymistä lainkaan tai ei kovin tärkeänä. Enemmistö nuorista (67 %) piti sitä vähintään kohtalaisen tärkeänä syrjäytymistä estävänä tekijänä.

Nuorten kontakti terveydenhuoltoon on usein kouluterveydenhoitaja, joka seuraa nuoren kehitystä ja kasvua. Kouluterveydenhoitajalla on mahdollisuus tunnistaa nuoren ongelmat ja puuttua niihin jo varhaisessa vaiheessa. Tutkimustulosten myötä onkin mielenkiintoista pohtia, onko kouluterveydenhuollolla riittävä valmius tunnistaa ja hoitaa mielenterveyteen liittyviä ongelmia. (Honkanen & Mellin 2008, 168 - 169.)

Tutkijoina meitä kiinnosti, miten nuoret arvioivat erilaisten tukikeinojen toimivuuden syrjäytymistä ehkäistäessä. Samalla tutkimus tarjosi mahdollisuuden tarkastella, kuinka nuoret tiedostavat nykyisten palveluiden saatavuuden ja olemassaolon. Tutkimus tarjosi myös mahdollisuuden arvioida, kuinka hyvin nuoret tiedostavat vuonna 2011 elokuussa avatun Nuoriaseman olemassaolon. Nuorisoaseman ajatellaan tarjoavan 11–18-vuotiaille joensuulaisille nuorille ja heidän perheilleen matalan kynnyksen apua ja neuvoa elämänhallinnallisissa ja arjen sujumisen haasteissa. (Jelli – järjestötietopalvelu 2012.)

Olemassa olevien tukikeinojen toimivuudessa ja tunnettuudessa on parantamista tutkimustulosten perusteella. Esimerkiksi Päihdepysäkin, Nuorisoaseman ja Mielenterveyskeskuksen toiminnasta ei vastausten perusteella tiennyt puolet vastaajista. Kouluterveydenhoitaja, nuoriso-ohjaaja ja tukihenkilötoiminta olivat melko tuttuja vastaajille, ja ne koettiin hyväksi tukitoiminnaksi.

Auttava puhelin ja erilaiset verkkopalvelut olivat joka viidennen vastaajan mielestä huono tukikeino. Verkkopalveluita emme kyselyssä eritelleet mitenkään, vaan tarkoituksena oli saada käsitys siitä, kuinka luontaista avun hakeminen syrjäytymiseen ja sen tuomiin ongelmiin eri verkkopalveluista on nykyisessä tietoyhteiskunnassamme.

Tutkijoina meitä kiinnosti nähdä nuorten omia ajatuksia syrjäytymisestä ja siihen johtavista syistä sekä keinoista, joiden avulla syrjäytymistä voitaisiin estää. Avoimiin vastauksiin pyydettiin vastaamaan vain muutamalla lauseella, jotta nuorilla säilyisi mielenkiinto vastata kysymyksiin. Avoimiin kysymyksiin tuli vastauksia niukasti, mutta saamamme vastaukset vahvistavat entisestään aiempia tutkimustuloksia. Kavereiden ja perheen antaman tuen merkitys korostui voimakkaasti myös avoimien kysymysten vastauksissa. Avoimista kysymyksistä nousi selkeästi esiin myös koulussa jaksamisen tukeminen. Näistä tuloksista voidaan päätellä, että nuoret kaipaavat vankkaa ja turvallista sosiaalista verkostoa ympärilleen matkalla kohti työ- ja aikuiselämää.

Tutkimustuloksista nousee esille mielestämme inhimillisen tuen tarve. Esimerkiksi verkkopalveluiden pitäminen huonona tukikeinona viittaa siihen, että nuoret kaipaavat tuekseen oikean ihmisen läsnäoloa. Tätä ajatusta tukee myös kouluterveydenhoitajan, nuoriso-ohjaajan ja tukihenkilötoiminnan pitäminen hyvänä tukikeinona.

Nuorten mielipiteet on mielestämme tärkeä saada esille, sillä asiantuntijoiden näkemykset syrjäytymisestä ja siihen liittyvistä tekijöistä eivät välttämättä tunnu nuorista omilta tai heitä koskettavilta.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Vaikka tutkimuksissa pyritään välttämään virheiden syntymistä, tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tästä syystä tutkimuksissa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta monien eri mittaus- ja tutkimustapojen avulla. (Hirsjärvi ym. 2010, 231.)

Reliaabelius on käsite, joka tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Reliaabelius kuvastaa siis tutkimuksen tai mittauksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Mikäli kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen, tulosta voidaan pitää reliaabelina. Reliaabelius on kyseessä myös silloin, kun samaa henkilöä tutkittaessa saadaan eri tutkimuskerroilla samat tulokset. (Hirsjärvi ym. 2010 231.)

Kananen (2008, 83) kirjoittaa reliabiliteetin todentamisen olevan kvantitatiivisessa tutkimuksessa yksinkertaista. Riittää kunhan eri vaiheet on dokumentoitu ja ratkaisut perusteltu, jolloin työn arvioitsijan on mahdollista todeta prosessin aukottomuus alusta loppuun. Tutkimuksessamme olemme kirjoittaneet auki kaikki opinnäytetyöprosessiin kuuluvat taitekohdat ja pyrkineet tuomaan esiin seikka-peräiset ratkaisut esimerkiksi kyselyiden käytännön toteutuksen suhteen.

Muutamassa kysymyksessä kysymyksenasettelu oli pohdintamme mukaan mahdollisesti puutteellinen. Vaihtoehdot ovat periaatteessa hyvin ydinperhekeskeisiä. Vastausvaihtoehdot eivät ota huomioon erityisesti esimerkiksi uusioperheitä tai sateenkaariperheitä. Toisaalta emme myöskään kysymyksiä laatiessa nähneet tarpeelliseksi eritellä perhetaustaa hyvin yksityiskohtaisesti, koska työmme pääpaino oli nuorten omissa näkemyksissä taustoista huolimatta.

Samoin jatkokoulutuksesta kysyttäessä vastausvaihtoehdoissa oli tulkinnanvaraisuutta ja puutteita. Tuloksia tarkastellessa mietimme, että vastausvaihtoehtoihin olisi voinut lisätä avoimesta vaihtoehdosta huolimatta vielä vaihtoehdon ”Koulussa ja työssä”. Avoimen vastauksen vaihtoehdosta huolimatta kaikki vastaukset valikoituivat kahteen ensimmäiseen vastausvaihtoehtoon.

Hylätty vastaus kansallisuutta kysyttäessä sai meidät opinnäytetyön tekijöinä ajattelemaan, että kysymyksenasettelu oli mahdollisesti puutteellinen. Asettamamme vaihtoehdot eivät anna yksiselitteistä vastausmahdollisuutta esimerkiksi niille ulkomaalaistaustaisille vastaajille, joiden kansallisuus on kuitenkin Suomi.

Hylättyjen vastausten määrä kertoo mielestämme puutteellisista vastausvaihtoehdoista. Esimerkiksi usealla vastaajalla ei ilmeisesti ollut selkeää kuvaa koulunkäynnin mielekkyydestä, jolloin sopivaa vastausvaihtoehtoa ei löytynyt.

Validius on käsite, joka tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän pätevyyttä: mitataanko juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Tutkijan on rakennettava tarvittavat mittarit erittäin huolellisesti. Esimerkiksi kyselylomakkeiden kysymykset saatetaan vastaustilanteessa käsittää aivan eri tavalla kuin mitä tutkija on ajatellut. Mikäli tutkija ei ota tätä huomioon tuloksia käsitellessään, tuloksia ei voida pitää tosina ja pätevinä. Toisin sanoen mittari siis aiheuttaa tuloksiin virhettä. (Hirsjärvi ym. 2010, 231.)

Kohdejoukko asetti haastavia vaatimuksia kyselylomakkeen rakenteelle, pituudelle ja sisällölle, mutta saimme kyselymme avulla vastattua tutkimukselle asetettuihin tutkimusongelmiin. Kysymyksiä ja sanamuotoja valitessa pyrittiin yksiselitteisyyteen ja helposti ymmärrettävyyteen. Vaikka monivalintakysymyksiä oli verrattain paljon, ne olivat helposti luettavissa ja ymmärrettävissä.

Opinnäytetyön tietoperustaa hahmotellessa kävi ilmi, että syrjäytymisen tutkimuksen peruslähteistö on peräisin suurelta osin jopa yli kymmenen vuoden takaa. Peruslähteistön iästä huolimatta samoja lähteitä on edelleen käytetty esimerkiksi viimeisimmissä tutkimuksissa, artikkeleissa ja pro gradu-tutkielmissa. Opinnäytetyöprosessin pitkittyessä päivitimme myös käyttämiämme lähteitä uudempiin, jotta materiaalista kerätty tieto olisi mahdollisimman ajankohtaista.

Koska tutkimuksemme kohdejoukko muodostuu alaikäisistä, pohdimme paljon tutkimuksemme eettisyyttä. Tutkimukseen osallistuminen oli nuorille vapaaehtoista. Pyysimme koulutustoimelta luvan kyselyn toteuttamiseen. Lisäksi olimme

yhteydessä koulujen rehtoreihin. Kyselyyn vastaaminen oli täysin nimetöntä, eikä tutkimustuloksista pysty päättämään vastaajan henkilöllisyyttä. Myös koulujen nimet poistettiin työstä viimeistelyvaiheen aikana.

7.3 Opinnäytetyöprosessin tarkastelu ja arviointi

Aloitimme opinnäytetyömme suunnitteluvaiheen syksyllä 2011. Työmme lähti alkuun tiedonhakuprosessilla eri kirjastojen hakukoneiden avulla. Kun mieles-tämme olimme saaneet kerättyä riittävästi lähdemateriaalia, tutustuimme löytä-määmme lähdemateriaaliin. Tarkemman tutustumisen yhteydessä poistimme muutamia lähteitä valikoimastamme, sillä lähteet eivät mielestämme sopineet ajatukseemme työn sisällöstä ja rajauksesta. Rajasimme lähdemateriaalin sekä aiheeltaan että laajuudeltaan opinnäytetyöhömme sopivaksi. Kun rajaus oli teh-ty, aloimme hahmotella opinnäytetyömme suunnitelman sisällysluetteloa vas-taamaan alkuperäistä ajatustamme opinnäytetyöstä. Huomasimme pian, että alkuperäinen ajatuksemme valitsemastamme aiheesta muokkautui jonkin ver-ran lähdemateriaalin ansiosta laajentuneen tietämyksemme sekä opinnäytetyön ohjaajan että vertaisarvioijien palautteiden pohjalta. Suunnitelman sisällysluette-lo ja rakenne sai lopullisen muotonsa vuoden 2011 lopulla.

Suunnitelmaa rakentaessamme lähdemateriaalin määrä ja laatu vaihteli työn edetessä. Karsimme vanhentuneita lähteitä ja löysimme uusia, päteviä lähteitä työhömme. Suunnitelmavaiheessa työ painottui vahvasti tiedonhakuun sekä tietoperustan kirjoittamiseen. Työn kannalta hyvin olennainen osa, kyselyloma-ke, kehittyi jatkuvasti suunnitelman ohessa. Saadun palautteen perusteella teimme useita korjauksia alkuperäiseen lomakkeeseen. Ensimmäisen version esittelimme jo vuoden 2011 lopulla. Lopullisen muotonsa kyselylomake sai hel-mikuussa 2012, jolloin myös opinnäytetyömme suunnitelma hyväksyttiin koko-naisuudessaan.

Kyselytutkimusta varten tarvitsimme tutkimusluvan, jota haimme Joensuun kau-pungin koulutustoimelta. Tutkimusluvan saimme hyvin nopeasti esiteltyäimme valmiin opinnäytetyösuunnitelman sekä kyselylomakkeemme helmikuun 2012

puolella välissä. Tutkimusluvan saatuaamme opinnäytetyömme työstäminen jäi kuitenkin lyhyelle tauolle muiden kiireiden vuoksi.

Huhtikuun 2012 lopussa otimme yhteyttä valitsemiimme kouluihin sähköpostitse sekä soittamalla koulujen rehtoreille. Suunnitelman mukaisesti tarkoituksenamme oli tehdä informoitu kysely. Hyvin nopeasti kävi kuitenkin ilmi, että aikataulumme eivät sopineet kovin helposti yhteen koulujen kanssa. Sähköposti- ja puhelinkeskustelujen pohjalta päätimme tehdä informoidun kyselyn vain yhdellä yläkoululla. Kahden muun koulun osalta kyselyn oppilaille tekivät lopulta opettajat itsenäisesti. Muuttuneen toimintasuunnitelman perusteella teimme kyselyn ohessa jaettavan saatekirjeen, jossa selvitettiin lyhyesti opinnäytetyömme tarkoitus ja sisältö. Lisäksi otimme käyttöön sähköpostiosoitteen syrjaytymiskysely@gmail.com mahdollisia lisäkysymyksiä varten. Lisäkysymyksiä ei kuitenkaan tullut opinnäytetyön viimeistelyvaiheeseen mennessä.

Kyselyt tehtiin toukokuun aikana. Viimeiset täytetyt kyselylomakkeet saimme haltuumme toukokuun 2012 lopussa. Täytettyjä lomakkeita saimme kaikista kolmesta koulusta yhteensä 82.

Kyselylomakkeet siirrettiin tilastomatriisiin vasta heinäkuun 2012 alussa. Tilastotieteellistä analyysiä varten valitsimme ohjelmistoksi avoimen lähdekoodin PSPP-ohjelmiston. PSPP valittiin sen ilmaisuuden, helpon käytettävyyden sekä SPSS-ohjelmiston samankaltaisuuden vuoksi. Työ saavutti lopullisen muotonsa vuoden 2012 lopulla. Lähes valmista työtä hiottiin vielä opinnäytetyöseminaarista saatujen palautteiden pohjalta

7.4 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset

Pohdimme aiheemme hyödynnettävyyttä paljon. Mielestämme on tärkeää saada nuorten ääni kuuluviin, sillä asia koskettaa heitä kaikkein eniten. Toivomme työmme herättävän ainakin keskustelua ja kiinnostusta aihetta kohtaan. Ideaalitalanteessa työmme aiheuttaisi konkreettisia toimia, kuten kerhotoiminnan järjes-

tämistä sekä kouluterveydenhoidon valveutumista asiaan. Järkevällä panostuksella ennaltaehkäisevään työhön säästytään isolta laskulta tulevaisuudessa.

Yhtenä lisätutkimusaiheena voisi olla tarkempi kartoitus nuorten miesten asenteista eri tukitoimia vastaan ja mistä nämä asenteet johtuvat: onko kynnys lähteä hakea apua liian korkea vai tietääkö nuori edes mistä apua voisi lähteä hakeaan.

Opinnäytetyöseminaarimme aikana tutkimuksemme hyödynnettävyys konkretisoitui. Itä-Suomen SOHVI-hankkeen projektipäällikkö Kaisa Hiltunen kiinnostui tutkimuksestamme ja oli kiinnostunut käyttämään hyödyksi tutkimustuloksiamme hankkeessaan. Yhtenä SOHVI-hankkeen tavoitteena on uusi ja innovatiivinen kokemustietoon pohjautuva tapa tunnistaa kehittämistarpeita sosiaali- ja terveyspalveluissa, erityisesti syrjäytymisen ehkäisemisessä. (Sosiaaliportti 2012.)

Mielestämme olisi mielenkiintoista tutkia syrjäytymistä myös nuorten naisten osalta. Oma työmme keskittyy hyvin tiiviisti pelkästään nuorten miesten syrjäytymiseen. Oman työmme aikana emme perehtyneet erityisesti nuorten naisten syrjäytymiseen liittyvään materiaaliin. Olisi hyvin mielenkiintoista tehdä esimerkiksi vertailua miesten ja naisten syrjäytymisen välillä. Erityisen mielenkiintoista olisi hahmottaa nuorten naisten mielikuvia syrjäytymisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Lähteet

- Ek, E., Saari, E., Viinamäki, L., Sovio, U. & Järvelin, M.T. 2004. Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö. Helsinki: Kela.
- Granfelt, R. 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Haarala, P., Honkanen, H. & Mellin, O.K. 2008. Terveystieteen osaaminen. Helsinki: Edita.
- Hallikainen, K. 2011. Kenen vastuu? Nuorten syrjäytyminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen yhdeksäsluokkalaisten kirjoitelmissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Heikkilä, M. & Karjalainen J. 2000. Syrjäytymisen hinta. Köyhyys ja hyvinvointivaltion murros. Helsinki: Gaudeamus.
- Helne, T., Hänninen, S., & Karjalainen J. 2004. Seis yhteiskunta – tahdon sisään! Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.
- Helne, T. 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Jahnukainen, M. 2005. Koulutus syrjäytymisen ehkäisyssä. Teoksessa Selviytymisen polkuja – opetusjärjestelyt oppilaan tukena. Koivula. Helsinki: Opetushallitus.
- Jelli järjestötietopalvelu, 2012. Joensuun Nuorisoasema.
<http://www.jelli.fi/vertaistoiminta/vertaistoimintaa-joensuun-seudulla/nuoret/joensuun-nuorisoasema/>. 18.8.2012.
- Juvonen, T. 2010. Etsivä työ nuorten tukimuotona. Teoksessa Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Laine, Hyväri, Vuokila-Oikkonen. 2010. Helsinki: Tammi.
- Kananen, J. 2008. Kvantti: Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Lämsä, A.L. 1999. Nuorten elämämpiirit syrjäytymisen ja selviytymisen näyttämönä. Teoksessa Kuorelahti, M. & Viitanen, R. (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja

- selviytymiskeinot, NUORA:n julkaisuja, nro 14. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeliliitto.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiat_n_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/holtittomasta_hallittuun.pdf. 19.10.2011.
- Lääkäriseura Duodecim. 2010. Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuslausuma.
www.duodecim.fi/kotisivut/docs/f1287864842/konsensuslausuma090210.pdf. 3.2.2010.
- Mannila, S. & Peltoniemi, J. 1997. Köyhiä ja kipeitä. Terveystila ja syrjäytyminen 1986-1994. Helsinki: Kuntoutussäätiö.
- Moisio, P. 2000. Kasautuvatko sosiaalisen syrjäytymisen muodot EU-maissa? Sosiologia 3/2000.
<http://elektra.helsinki.fi/tietopalvelu.pkamk.fi:8080/se/s/0038-1640/37/3/kasautuv.pdf>. 24.10.2011.
- Myllyniemi, S. 2009. Nuorisobarometri 2009 - Taidekohtia. Helsinki: Opetusministeriö.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiat_n_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2009.pdf. 15.9.2012.
- Nuorisotutkimusseura. 2009. Nuoria koskeva syrjäytymistieto: Avauksia tietämisen politiikkaan. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/syrjaytymistieto.pdf>. 15.9.2012.
- Myrskylä, P. 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA. 19/12. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>. 15.9.2012.
- Nurmi, J.E. 2011. Miksi nuori syrjäytyy? Niilo Mäki-säätiö 21/2.
<https://www.jyu.fi/ytk/opiskelijavalinta/artikkelikokoelma-psyka/11%20Nurmi.pdf>. 15.9.2012.
- Pierson, J. 2010. Tackling Social Exclusion. New York: Routledge.
- Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen – Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.
- Rintanen, H. 2000. Terveys ja koulutuksellinen syrjäytyminen nuoren miehen elämänselämyksessä. Tampereen yliopisto. Terveystieteen laitos. Akateeminen väitöskirja.
- Sosiaaliportti. 2012. Sosiaaliportin hankesivusto - SOHVI-hanke käynnistyy.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/uutinen/sosiaalialanamkverkoston-ajankohtaista/sohvi-hanke-kaynnistyy>. 18.11.2012.

- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Syrjäytymistä vähentävän toimenpideohjelman pääteemat.
http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/syrjaytymisen_ehkaisy/paateemat. 15.3.2012.
- Suikkanen, A., Martti, S. & Linnakangas, R. 2004. Homma hanskaan – Nuorten kuntoutuskokeilun arviointi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:5. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Suomen Nuorisoyhteisötyö - Allianssi Ry. 2010. Nuorista Suomessa.
<http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/793/>. 24.9.2012.
- Takala, M. 1992. Kouluallergia: Yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010. Euroopan köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan teemavuosi 2010.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/stop_koyhyys. 8.10.2012.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Kaventaja - Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/keinot/kasitteet. 24.9.2012
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. Työ- ja elinkeinoministeriön raportteja 8/2012.
http://www.tem.fi/files/32290/TEMrap_8_2012.pdf. 15.3.2012.
- Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 146/2007. Edita Prima Oy.
http://www.vtv.fi/files/113/1462007_Nuorten_syrjaytymisen_ehkaisy_NETTI.pdf. 24.10.2011.

KYSELYLOMAKE NUORTEN MIESTEN SYRJÄYMISESTÄ**KYSELYLOMAKKEEN TÄYTTÖOHJE**

Lue seuraavat kysymykset huolellisesti ja valitse ympyröimällä sopivin vaihtoehto tai kirjoita vastaus sille varattuun tilaan. Kysymyksiin ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia.

Perhetausta**1. Mikä on kansalaisuutesi?**

- 1 Suomi
- 2 Muu

2. Mikä on asumismuotosi?

- 1 Äitini ja isäni kanssa
- 2 Äitini tai isäni kanssa
- 3 Yksin / Erillään vanhemmista
- 4 Jokin muu, mikä? _____

3. Onko isäsi/äitisi tällä hetkellä...

Äiti	1. Työssä	2. Työtön	3. Eläkkeellä	4. En osaa/halua vastata
Isä	1. Työssä	2. Työtön	3. Eläkkeellä	4. En osaa/halua vastata

4. Tuleeko perheesi mielestäsi rahallisesti hyvin toimeen?

- 1 Ei
- 2 Kyllä

Koulutausta**5. Mikä oli viimeisin todistuksesi keskiarvo?**

Vastaa viivalle _____

6. Koulunkäynti on mielestäni kivaa

- 1 Ei
- 2 Kyllä

7. Ysiluokan jälkeen aion olla

- 1 Koulussa
- 2 Töissä
- 3 Työtön
- 4 Jokin muu, mikä? _____

Syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä

8. Miten tärkeäksi koet seuraavat tekijät nuoren miehen syrjäytymisen kehittämisessä?

Ympyröi sopivin vaihtoehto jokaiselta riviltä.

1 = Ei lainkaan tärkeä, 2 = Ei kovin tärkeä, 3 = Kohtalaisen tärkeä, 4 = Tärkeä, 5 = Erittäin tärkeä, 0 = En osaa sanoa

Nuori ei viihdy koulussa	1	2	3	4	5	0
Vähän kavereita	1	2	3	4	5	0
Mielekkään tekemisen puute vapaa-ajalla	1	2	3	4	5	0
Huonot kouluarvosanat	1	2	3	4	5	0
Nuorella liian vähän käyttörahaa	1	2	3	4	5	0
Nuorella fyysisiä terveysongelmia	1	2	3	4	5	0
Nuorella mielenterveysongelmia	1	2	3	4	5	0
Nuorella päihdeongelma	1	2	3	4	5	0
Miessukupuoli	1	2	3	4	5	0
Epäselvyys jatkokoulutuksesta	1	2	3	4	5	0
Paljon riitoja perheessä	1	2	3	4	5	0
Perheenjäsenellä päihdeongelma	1	2	3	4	5	0
Perheen rahalliset ongelmat	1	2	3	4	5	0
Poikkeava ulkonäkö	1	2	3	4	5	0
Nuoren heikko itsetunto	1	2	3	4	5	0
Videopelien pelaaminen	1	2	3	4	5	0
Nuori on koulukiusaamisen kohteena	1	2	3	4	5	0
Vanhemmat eivät tue nuorta riittävästi	1	2	3	4	5	0
Koulu ei tue nuorta riittävästi	1	2	3	4	5	0

Syrjäytymistä estäviä tekijöitä**9. Miten tärkeäksi koet seuraavat tekijät nuoren miehen syrjäytymisen estämisessä?**

Ympyröi sopivin vaihtoehto jokaiselta riviltä.

1 = Ei lainkaan tärkeä, 2 = Ei kovin tärkeä, 3 = Kohtalaisen tärkeä, 4 = Tärkeä, 5 = Erittäin tärkeä, 0 = En osaa sanoa

Koulussa jaksamisen tukeminen	1	2	3	4	5	0
Koulupoissaolojen seuranta	1	2	3	4	5	0
Kavereiden antama tuki	1	2	3	4	5	0
Nuorten kerhotoiminta	1	2	3	4	5	0
Perheen antama tuki	1	2	3	4	5	0
Jatko-opiskelu tai työssäkäynti peruskoulun jälkeen	1	2	3	4	5	0
Armeijan käyminen	1	2	3	4	5	0

10. Arvioi seuraavien tukikeinojen toimivuutta syrjäytyneen/syrjäytymisvaarassa olevan nuoren miehen kohdalla.

Ympyröi sopivin vaihtoehto jokaiselta riviltä.

Nuorisoasema	1 Hyvä	2 Huono	3 Tukikeino ei ole minulle tuttu
Nuoriso-ohjaaja	1 Hyvä	2 Huono	3 Tukikeino ei ole minulle tuttu
Kouluterveydenhoitaja	1 Hyvä	2 Huono	3 Tukikeino ei ole minulle tuttu
Verkkopalvelut	1 Hyvä	2 Huono	3 Tukikeino ei ole minulle tuttu
Auttava puhelin	1 Hyvä	2 Huono	3 Tukikeino ei ole minulle tuttu
Tukihenkilötoiminta	1 Hyvä	2 Huono	3 Tukikeino ei ole minulle tuttu
Päihdepysäkki	1 Hyvä	2 Huono	3 Tukikeino ei ole minulle tuttu
Mielenterveyskeskus	1 Hyvä	2 Huono	3 Tukikeino ei ole minulle tuttu
Seurakunta	1 Hyvä	2 Huono	3 Tukikeino ei ole minulle tuttu

11. Koetko itse olevasi syrjäytymisvaarassa? Mitkä asiat vaikuttavat siihen että koet/et koe olevasi syrjäytymisvaarassa? Vastaa muutamalla lauseella.

12. Millä tavoin nuorten miesten syrjäytymistä voitaisiin mielestäsi estää? Vastaa muutamalla lauseella.

Kyselylomake

13. Kyselylomake oli pituudeltaan

1. Sopivan pitkä
2. Liian pitkä
3. Liian lyhyt

14. Kyselylomakkeen kysymykset olivat helposti ymmärrettäviä

1. Ei
2. Kyllä

JOENSUUN KAUPUNKI

Yksihenkilöisen viranomaisen päätöspöytäkirja

Koulutuspalvelukeskus

Suunnittelija

14.2.2012 § 6

Dno KOULPK: 26 /2012

Hakija/asianosainenMika Sormunen
Asia ja sen selvitys

Tutkimuslupapäätös

Päätös

Myönnetään ammattikorkeakoluopintoihin liittyvään tutkimukseen nuorten miesten syrjäytymisestä peruskoulun jälkeen.

Tutkimuksen kohteena ovat 9. luokkalaiset pojat Joensuun kaupungin kouluissa.

Toimivallan perusteetJoensuun kaupungin varhaiskasvatus- ja koulutustoimen johtosääntö 12 §
Joensuun kaupungin koulutustoimenjohtaja: Delegointipäätös 21.08.2003 § 162**Nähtävänäpito**

Päätös asetetaan yleisesti nähtäväksi koulutuspalvelukeskuksen kansliassa ennakolta ilmoitettuna aikana 28.2.2012

Allekirjoitus

Palvelupäällikkö vs.

Kirsi Asikainen**Tiedoksianto**

Päätöksen olen tänään antanut tiedoksi hakijalle ja varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnalle sekä Joensuun kaupungin yläkouluille.

15 / 2 2012

Toimistosihteeri

Mika LeinonenLisätietoja päätöksestä puh. / Kirsi Asikainen

SAATEKIRJE

Arvoisa vastaaja,

Olemme kaksi kolmannen lukuvuoden sairaanhoitajaopiskelijaa Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyön tekeminen on osa tutkintoamme. Opinnäytetyömme aihe on nuorten miesten syrjäytyminen ja siihen vaikuttavat tekijät.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin mukaan syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia nuoria oli jo vuonna 2008 ainakin 65 000 ja määrä kasvaa vuosittain noin tuhannella. Syrjäytyminen lyhyesti selitettynä merkitsee sitä, että nuori putoaa jopa pysyvästi koulutuksen, työelämän tai sosiaalisen elämän ulkopuolelle.

Tarkoituksenamme on selvittää kyselylomakkeen avulla nuorten miesten omia käsityksiä ja ajatuksia siitä, mitä tekijöitä nuoret miehet itse pitävät keskeisinä syrjäytymisessä. Haluamme myös selvittää, mitä asioita ja millaisia tukimuotoja nuoret pitävät tärkeinä syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Kyselytutkimukseen osallistuvat yhdeksännen luokan pojat valituista kouluista. Mukana olevat koulut on XXX koulu, XXX koulu ja XXX koulu. Opinnäytetyön tekemiseen olemme saaneet tutkimusluvan koulutoimelta.

Pyydämme sinua ystävällisesti vastaamaan oheisiin kysymyksiin. Jokaisen avoimen kysymyksen jälkeen on varattu tyhjää tilaa, johon voit kirjoittaa vastauksesi. Vastausten muodolla ei ole väliä, tärkeintä on, että kirjoitat ajatuksesi omin sanoin paperille.

Kyselyyn vastaaminen on täysin nimetöntä eikä vastaajia voida tunnistaa vastausten perusteella. Kyselyn tulokset esitetään opinnäytetyössämme, joka julkistetaan työn valmistuttua verkkoosoitteessa www.theseus.fi.

Kiitos vastaamisesta!

Sairaanhoitajaopiskelijat

Jesse Kanninen & Mika Sormunen

Mahdolliset lisätietokyselyt voi lähettää sähköpostilla osoitteeseen syrjautymiskysely@gmail.com